

EĞİTİMDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ALANINDA DOÇENTLİK KRİTERLERİNE VE SÜRECİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER*

SELAHATTİN GELBAL

Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye
sgelbal@gmail.com, ORCID No: 0000-0001-5181-7262

NEŞE GÜLER

Prof. Dr., İzmir Demokrasi Üniversitesi, İzmir, Türkiye
gnguler@gmail.com, ORCID No: 0000-0002-2836-3132

MUSTAFA İLHAN

Doç. Dr., Dicle Üniversitesi, Diyarbakır, Türkiye
mustafailhan21@gmail.com, ORCID No: 0000-0003-1804-002X

GÜLŞEN TAŞDELEN TEKER

Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye
gulsentasdelen@gmail.com, ORCID No: 0000-0003-3434-4373

Özet

Bu araştırmada, eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında doçentlik başvurusunda bulunmuş ve yaptığı başvuru olumlu sonuçlanarak doçent unvanı almış bireyler ile bu başvuruları değerlendiren jürilerin doçentlik başvurularında kullanılan kriterlere ve sürece ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formları aracılığıyla toplanmıştır. Alanda çalışan 34 profesörden 22'si ve 44 doçentten 23'ü kendilerine elektronik ortamda gönderilen anket formlarını cevaplamıştır. Araştırma sonuçlarına göre hem doçentlik başvurularını değerlendiren profesörler hem de doçent unvanı almış bireyler mevcut doçentlik kriterlerinin bir kısmını uygun bulurken bazı kriterlerde güncellemeye gidilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Ayrıca gerek doçentlik kriterleri gerekse de kriterler dışında kalan çeşitli noktalara yönelik olarak jüriler ile doçent unvanı almış bireylerin görüşleri arasında birtakım farklılıklar gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Doçentlik sınavı, doçentlik başvuru şartları, doçentlik sürecine ilişkin görüşler, eğitimde ölçme ve değerlendirme bilim alanı

THE OPINIONS ON ASSOCIATE PROFESSORSHIP CRITERIA AND PROCESS IN THE FIELD OF ASSESSMENT AND EVALUATION IN EDUCATION

Abstract

This study aimed to determine the opinions of individuals who applied for associate professorship in the field of measurement and evaluation in education and received the title of associate professor after their application, and the opinions of the professors evaluating these applications on the criteria and process used in associate professorship applications. The data of the study were collected through the questionnaires developed by the researchers. 22 of 34 professors and 23 of 44 associate professors working in the field answered the questionnaires sent to them electronically. According to the research results, both the professors who evaluated the applications for associate professorship and the individuals who received the title of associate professor found some of the current associate professorship criteria appropriate, and expressed the opinion that some criteria should be updated. In addition, some differences were observed between the opinions of the professors and the individuals who received the title of associate professor regarding both the criteria of associate professorship and various points other than the criteria.

Keywords: Associate professorship exam, associate professorship application requirements, opinions on associate professorship process, measurement and evaluation in education

Atf/Citation

Gelbal, S., Güler, N., İlhan, M., ve Taşdelen Teker, G. (2023). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Alanında Doçentlik Kriterlerine ve Sürecine İlişkin Görüşler. *Anadolu Türk Eğitim Dergisi* 5(2), 127-127.

Gelbal, S., Güler, N., İlhan, M., & Taşdelen Teker, G. (2023). The opinions on associate professorship criteria and process in the field of assessment and evaluation in education. *Anatolian Turkish Journal of Education*, 5(2), 107-127.

* 21-23 Eylül 2022 tarihinde Ege Üniversitesi'nde düzenlenen 8. Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Kongresi'nde (CMEEP-2022) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Doçentlik, yükseköğretim sisteminde doktor öğretim üyeliği ile profesörlük arasında yer alan akademik ve idari bir unvandır. Doktorasını tamamlamış, sanatta yeterlik ya da tıpta/veteriner hekimlikte/dış hekimliğinde/eczalıkta uzmanlık derecesini almış bir bireyin doçent olabilmesi için lisansüstü çalışmalarına bağlı kalmadan özgün bilimsel araştırmalar yapabildiğini ispat etmesi ve çalıştığı bilim alanının gelişimine katkı sağlaması beklenmektedir (Baltacı, 2022). Sıralanan beklentileri karşılayıp doçent unvanını almaya hak kazanan kişilerin bilimsel olarak üst düzey bir olgunluğa eriştikleri kabul edilmekte ve bu sebeple bir akademisyen ancak doçent olduktan sonra üniversitede kalıcı kadroya atanabilmektedir (Alpaydın & Demirci, 2021). Bu anlamda doçentlik süreci, bilim insanlarının akademik yükseltmelerine ilişkin en kritik aşamalardan biridir. Dolayısıyla doçentlik başvurusunda uygulanan kriterler ile doçentlik sürecinin nasıl işletildiği; akademiye liyakatin ön plana çıkarılması, nitelikli bilim insanlarının yetiştirilmesi ve yükseköğretimde kalitenin sağlanabilmesi açısından kilit bir role sahiptir.

Türkiye’de doçentlik sınavının yürütülmesinden ve bu sınava ilişkin başvuru şartlarının belirlenmesinden Üniversiteler Arası Kurul (ÜAK) sorumludur (T.C. Resmi Gazete, 6 Kasım 1981, sayı: 17506). ÜAK, doçentlik sınavına yönelik usullerde ve başvuruda uygulanacak kriterlerde yıllar içerisinde güncellemelere gitmiş ve en son 2015 yılında Ekim 2016 tarihinden itibaren geçerli olacak şekilde bazı önemli değişiklikleri hayata geçirmiştir (Demircioğlu, 2016). Bu tarihten sonra doçentlik sınavına başvuru zamanlarında ve sayılarında birtakım değişiklikler gündeme gelmiş olmakla birlikte halihazırda uygulanan şartlar genel itibarıyla 2016 yılında uygulamaya konulan kriterlerdir. 07.02.2015 tarih ve 29260 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren ve 2018 yılında yayınlanan 7100 sayılı yükseköğretim kanunu ile birlikte günümüzde de geçerliğini koruyan son halini alan doçentlik başvuru şartlarının önceki uygulamalardan ayrıldığı temel nokta, içerdiği puanlama sistemidir. Buna göre, bir adayın doçentlik başvurusunda bulunabilmesi için farklı türdeki yayınlar (makale, kitap, bildiri, proje vb.) ile faaliyetlerden (eğitim öğretim, lisansüstü tez danışmanlığı, atıf vb.) en az 100 puan alması gerekmektedir. Mevcut doçentlik sürecinin önceki düzenlemelerden ayrıldığı ikinci temel nokta, sözlü sınav uygulamasıyla ilgilidir. Önceki uygulamalarda ilk başta adayın eserleri (yayınları) jüri tarafından değerlendirilmekte, eser incelemesinde başarılı bulunan adaylar sözlü sınava alınmakta ve bu sınavda da başarılı olması halinde aday doçent unvanı almaya haz kazanmaktaydı. Bugünkü uygulamada ise doçentlik unvanı sadece jüri tarafından yapılan eser incelemesiyle ÜAK tarafından verilmekte, sözlü sınavın uygulanıp uygulanmayacağı ise her üniversitenin kendi oluşturduğu doçentlik kadrosuna atanma şartları ile belirlenmektedir (Korkmaz vd. 2020). Doçentlik başvurusunda istenen yabancı dil puanının 65’ten 55’e düşürülmesi ve başvurular ile jüri değerlendirmelerinin elektronik ortamda yapılması mevcut sistemdeki diğer köklü değişikliklerdir (T. C. Resmi Gazete, 15 Nisan 2018, sayı: 30392). Doçentlik sisteminde yapılan bu değişiklikler birçok tartışmayı beraberinde getirmiş, düzenlemeler sonrası akademik çevreler ikiye bölünmüş, kimi çevreler düzenlemelerden memnun kalırken kimileri sözlü sınavın üniversitelerin tercihinin bırakılması, dil barajının düşürülmesi gibi değişikliklerin nitelik sorunu yaratacağını dile getirmiştir (Tuncer vd. 2018). Ancak alanyazın incelendiğinde bahsi konu tartışmaları bilimsel bir zemine taşıyan araştırmaların oldukça sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Daha açık bir anlatımla, doçentlik sınavına ilişkin mevcut esaslar ile başvuru şartları 2016 yılından beri uygulanıyor ve tartışılıyor olsa da konu hakkında yapılan bilimsel çalışmaların sayısı oldukça azdır.

Konuyla ilgili çalışmaları iki kategoride ele almak olanaklıdır. İlk kategorideki çalışmalar; geçmişten günümüze, doçentlik sürecine ilişkin usul ve esasların çerçevesini çizen kanunlar ile yönetmeliklerin incelenmesine (Demirbilek & Çetin, 2022) ve akademik terfi sistemlerinin değerlendirilmesine (Bozan, 2015) odaklanmıştır. İkinci kategorideki çalışmalar ise paydaşların doçentlik düzenlemelerine ve sürecine yönelik görüşlerini ve süreç içerisindeki deneyimlerini incelemeyi hedeflemiştir. Baltacı vd. (2022), en az bir defa doçentlik başvurusunda bulunmuş, çeşitli bilim alanlarından 19’u doçent ve 22’si doçent aday toplam 41 katılımcının doçentlik başvuru ve değerlendirme sürecine ilişkin tecrübelerini ortaya çıkarmaya ve bu tecrübelerden yola çıkarak doçentlik sürecinde yaşanan sorunları tespit etmeye dönük fenomenolojik bir araştırma yürütmüştür. Alpaydın ve Demirci (2021) eğitim bilimleri, fen bilimleri, sosyal bilimler, mimarlık, şehir ve bölge planlama, dış hekimliği, matematik öğretmenliği ile fen bilgisi öğretmenliği alanlarından 8’i doçent ve 4’ü profesör 12 akademisyenin doçentlik sürecindeki deneyimlerini incelemiştir. Korkmaz vd. (2020), yükseköğretim personeli için 7100 sayılı kanun ile getirilen ve sözlü sınavın kaldırılması ile dil barajının düşürülmesi gibi doçentlik sürecine ilişkin birtakım esasları da içeren düzenlemeleri öğretim üyelerinin perspektifinden değerlendirmiştir. Araştırmada farklı fakültelerden ve

bölmelerden 26 doktor öğretim üyesi, 11 doçent ve 7 profesör olmak üzere 44 öğretim üyesinin yapılan düzenlemelerle ilgili olumlu, olumsuz ve nötr buldukları özellikler belirlenmeye çalışılmıştır. Tuncer vd. (2018) farklı alanlarda (sağlık, fen ve sosyal bilimler) çalışan araştırma görevlisi, uzman, öğretim görevlisi, doktor, yardımcı doçent (doktor öğretim üyesi), doçent ve profesörlerden oluşan bir çalışma grubu üzerinde öğretim elemanlarının güncel doçentlik sistemiyle getirilen değişiklikler hakkındaki görüşlerini araştırmıştır. Demir vd. (2017) ise doçentlik kriterleri, doçentlik sözlü sınavı, dil puanının gerekliliği ve ölçüt değeri başlıklarını da içerecek şekilde fen, sosyal ve sağlık bilimleri alanından 5 yardımcı doçent (doktor öğretim üyesi), 6 doçent ve 7 profesör olmak üzere 18 akademisyenin akademik yükseltme ve atama sürecine dair görüşlerini incelemiştir.

Farklı alanlardan katılımcı grupları üzerinde gerçekleştirilmiş olması yukarıda özetlenen çalışmaların ortak noktasıdır. Oysa yayın hazırlama, proje yapma, danışmanlık yürütme vb. özellikleri açısından bilim disiplinleri arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Dolayısıyla alanları açısından heterojen gruplar üzerinde yapılan çalışmalar, farkı disiplinler boyunca ortak olan görüşler/deneyimler hakkında önemli bilgiler verebilse de belli bir alan için derinlemesine bilgiye ulaşmayı güçleştirmektedir. Bu bakımdan doçentlik kriterleri ve süreçlerine ilişkin görüşlerin belli bilim alanları özelinde incelendiği araştırmalara da ihtiyaç vardır. Bu noktadan hareketle, bu çalışmada eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında doçentlik başvurusunda bulunmuş ve yaptığı başvuru olumlu sonuçlanarak doçent unvanı almaya hak kazanmış bireyler ile eğitimde ölçme ve değerlendirme alanı profesörü olarak bu başvuruları değerlendiren jürilerin doçentlik başvurularında kullanılan ölçütlere ve sürece ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Doçentlik sürecinin iyileştirilmesi ve varsa yaşanan problemlerin görünür hale getirilip giderilebilmesi doçentlik sınavına ilişkin esasların ve başvuru şartlarının sürecin farklı paydaşları tarafından değerlendirildiği bilimsel çalışmalarla mümkün olabilir. Çünkü bu tür çalışmalar, doçentlik sürecine yönelik bundan sonra yapacağı değişikliklerde ÜAK için bilimsel bir kaynak işlevi görebilecek ve liyakate dayalı adil bir sistemin geliştirilmesine katkı sunabilecektir. Diğer bir ifadeyle doçentlik sürecinin hem başvuru dosyalarını inceleyen profesörlerin görüşleri ve tecrübeleri hem de alanda unvanlarını alıp doçentlik sürecindeki olumlu ve geliştirilmesi gereken noktaları yakın zamanda yaşamış doçentlerin görüşleri doğrultusunda gözden geçirilmesi, düzenlemelere gidilmesi gereken hususlara ışık tutması açısından önemlidir. Tüm bunlar göz önüne alındığında çalışmanın özgün olduğu ve alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca çalışma, eğitimde ölçme ve değerlendirme alanındaki doçentler ve profesörler ile yürütüleceğinden ulaşılabilecek sonuçların doçentlik dosyalarının daha doğru değerlendirilmesi için nelere dikkat edilmesi gerektiğine dair diğer bilim alanlarına da katkı sunması beklenmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, betimsel türde bir çalışmadır. Betimsel araştırmalar herhangi bir müdahalede bulunmaksızın bir olayın/olgunun özelliklerini tanımlama, ele alınan değişkenlere ilişkin mevcut resmi ortaya koyma veya çalışmaya konu olan grubun demografik özelliklerini, davranışlarını, inançlarını, tutumlarını vb. belirleme amacı taşır (Johnson & Christensen, 2017).

Çalışma Grubu

Araştırma, eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında profesör ve doçent unvanına sahip akademisyenler üzerinde yürütülmüştür. Bu kapsamda 3 Ağustos 2022 tarihinde YÖK Akademik veri tabanında tarama yapılarak alandaki profesörler ve doçentlerin listesi hazırlanmıştır. Bu süreçte, YÖK akademik profilinde “eğitimde ölçme ve değerlendirme” anahtar kelimesine yer veren fakat eğitim programları ve öğretim, eğitim yönetimi, eğitim/öğretim teknolojileri, psikolojik danışmanlık ve rehberlik gibi farklı alanlardan olan kişiler kapsam dışı tutulmuştur. İlgili tarihte yapılan taramaya göre çalışmayı yürüten araştırmacılar dışında eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında 34 profesör ve 44 doçent bulunduğu belirlenmiştir. Ancak doçentlerden birinin unvanını mevcut doçentlik kriterlerinin uygulanmaya başladığı 2016 tarihinden önce aldığı tespit edilmiş, dolayısıyla bu kişi çalışmaya dâhil edilmemiştir. Elektronik posta ve/veya telefon yoluyla araştırmanın hedef grubunda yer alan 34 profesör ile 43 doçentin tamamına ulaşılmış ve verilerin toplanmasında kullanılan anket formları kendilerine elektronik ortamda iletilmiştir. Veri toplama sürecinin sonlandırıldığı 22 Ağustos 2022 itibarıyla 22 profesör (8 kadın, 14 erkek) ile 23 doçent (13 kadın, 10 erkek) anket formlarını cevaplamış ve analizler bu katılımcılara ait veriler üzerinden yürütülmüştür. Çalışma grubundaki profesörlerin profesörlükteki görev süreleri 1 ile 25 yıl (ortalama=6.76),

değerlendirdikleri toplam doçentlik dosyası sayısı ise 1 ile 40 arasında (ortalama=15.33) değişmektedir. Çalışmaya katılan 23 doçentten 20'si bu unvanı ilk başvurularında alırken sadece üç kişi ilk başvurularının olumsuz sonuçlandığını beyan etmiştir. Doçentlerin, doçent unvanını aldıktan sonra geçen süre ise 6 ay ile 5.5 yıl (ortalama=2.12) arasında değişmektedir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmanın verileri biri çalışma grubundaki doçentlere, diğeri profesörlere uygulanmak üzere araştırmacılar tarafından geliştirilen iki ayrı anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Anket formları oluşturulurken mevcut doçentlik kriterleri incelenmiştir. Bunun yanı sıra yakın zamanda eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında doçent unvanı alan, bir diğere ifadeyle süreci yakın zamanda tecrübe etmiş olan üç akademisyene zorunlu kriterler arasında bulunmamasına rağmen jürilerin eser inceleme raporlarında eksiklik olarak nitelendirdiği ya da zorunlu kriterler arasında yer almasına rağmen raporlarda değinilmeyen noktalar sorulmuştur. Ayrıca süreçte aktif görev almaları sebebiyle iki profesör ile doçentlik süreci hakkında memnun olduğu ve olmadığı hususlara ilişkin görüşme yapılmıştır. Anket formları hazırlanırken ÜAK tarafından yayımlanan doçentlik kriterlerine ek olarak bu görüşmelerde dile getirilen hususlar da dikkate alınmıştır. Buna göre, doçentlere uygulanan anket formunda demografik özelliklerle ilgili dört, mevcut doçentlik kriterleri ve süreci hakkında 40 olmak üzere toplamda 44 madde yer almıştır. Profesörlere uygulanan anket formu ise demografik özelliklerle ilgili üç, mevcut doçentlik kriterleri ve sürecine ilişkin 44 madde (35'i doçentlere uygulanan form ile aynı) olmak üzere toplamda 47 maddeden oluşmuştur. Her iki anket formunda da demografik özellikleri belirlemeye dönük soruların dışında kalan maddeler kapalı uçlu formatta düzenlenmiş ve bunlar cevaplanması zorunlu maddeler olarak tanımlanmıştır. Bununla beraber, maddeler için sunulan seçenekler dışında katılımcıların kriterlerle ilgili belirtmek istedikleri görüşler varsa bunları yazabilmeleri için her bir maddenin altında “eklemek istedikleriniz” başlığına yer verilmiş ve bu kısım zorunlu tutulmamıştır. Anket formları hazırlandıktan sonra eğitimde ölçme ve değerlendirme alanından iki uzmandan (bir profesör ve bir doçent) görüş alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda bazı maddelerin ifade edilmiş şeklinde değişikliğe gidilmiş ama anketlere eklenmesi ya da anketlerden çıkarılması önerilen bir madde olmamıştır. Gerekli değişikliklerin yapılmasıyla anket formları uygulamaya hazır hale gelmiştir. Ekte anket maddeleri ve katılımcıların bu maddelere verdikleri cevaplara ait frekanslar sunulmuştur.

Araştırma Etiği, Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma süresince “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” çerçevesinde hareket edilmiştir. Bu doğrultuda, veri toplama süreci öncesinde Dicle Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan çalışmanın bilimsel etiğe uygunluğuna dair onay alınmıştır (Evrak Tarihi ve Sayısı: 26/08/2022-343885). Ardından anket formları elektronik ortamda katılımcılara iletilmiştir. Oluşturulan formun başında katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgi veren kısa bir açıklama sunulmuş ve bu açıklamayı “Çalışmaya katılmayı kabul ediyor musunuz?” sorusu izlemiştir. Yalnızca, ilgili soruya Evet cevabı verip çalışmaya katılmayı onaylayan kişiler anket formundaki maddelerle karşılaşmıştır. Veriler 2022 yılı ağustos ayı içerisinde toplanmış olup nicel veriler üzerinde frekans hesaplamaları yapılmıştır. Ayrıca, katılımcıların maddelerin alt kısmında ayrılan alanlara yazdıkları görüşler de incelenmiş, ama bu kısım zorunlu olmadığından toplanan nitel veriler tematik bir analize tabi tutulamamıştır. Yalnızca açıklama yazan katılımcıların maddelere verdiği cevapları etkileyen gerekçeler ve konuyla ilgili belirtmek istedikleri ek hususlar paylaşılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Ankete dayalı çalışmalarda geçerlik ve güvenilirliği sağlayabilmenin öncelikli koşulu maddeleri dikkatli biçimde hazırlamaktır. Bu doğrultuda İlhan vd. (2020) ile Erkuş'un (2011) vurguladığı gibi anket maddeleri yazılırken belirsizlik yaratan ifadelerden, katılımcıyı yönlendirebilecek güdümlü yargılardan kaçınılmıştır. Maddelerin kısa ve açık olmasına, her bir maddenin tek bir fikre odaklanmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca katılımcı görüşlerinin standart sorular ile ölçülmesinin verilerin çerçevesini daraltıp geçerliği zedelememesi için (Gürbüz & Şahin, 2017) kapalı uçlu maddelerin yanı sıra açık uçlu maddeler de ankete dâhil edilmiştir. Böylece katılımcılara konuyla ilgili görüşlerini detaylandırma fırsatı tanınmış ve araştırmada bu görüşlerden doğrudan alıntılara yer verilerek geçerlik artırılmaya çalışılmıştır. Yine geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşabilmek için hazırlanan anket formu uygulama öncesinde uzmanlara sunulmuş ve gelen görüşler doğrultusunda revize edilmiştir. Öte yandan anket verilerinin psikometrik niteliklerini istatistiksel açıdan test etmek mümkün olmadığından (İlhan & Çetin, 2023) çalışmada geçerlik ve güvenilirliği sınamaya dönük

istatistiksel bir analiz gerçekleştirilmemiştir.

Bulgular

Çalışmada ulaşılan bulgular, mevcut doçentlik kriterlerine ilişkin görüşler ve doçentlik süreci hakkındaki görüşler olmak üzere iki ayrı başlık halinde düzenlenmiştir.

Mevcut Doçentlik Kriterlerine İlişkin Görüşler

Çalışma kapsamında ÜAK tarafından belirlenen ve doçentlik başvurularında karşılanması gereken temel kriterlere ilişkin araştırmacılar tarafından hazırlanan 14 maddelik anket ile görüşler alınmıştır. Anketteki her bir madde için elde edilen bulgular aşağıda başlıklar şeklinde sunulmuştur.

Kriter 1- Uluslararası Makaleler (SSCI, SCI, SCI- Expanded, AHCI ve Alan İndekslerinde Taranan Dergilerde Yayınlanmış) Kapsamında En Az 20 Puan Alma Zorunluluğu: Hem profesörlerin hem de doçentlerin yaklaşık yarısı bu puanın artırılması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Katılımcıların diğer yarısı ise kriterin mevcut haliyle uygun olduğunu belirtmiştir. Uluslararası saygın dergilerde yayın yapmanın çok öğretici ve geliştirici olduğu, bu sebeple derginin niteliğinin de dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Kriter 2- SSCI, SCI, SCI- Expanded ve AHCI Kapsamındaki Dergilerde Editöre Mektup, Özet veya Kitap Kritiği Hariç Olmak Üzere Yayınlanmış Makale: Çalışmaya katılan profesörlerin 18'i, doçentlerin ise 15'i bunun zorunlu bir kritere dönüştürülmesi gerektiği şeklinde görüş bildirmiştir. Ayrıca sadece bir profesör bu madde için “*Tek yazarlı ve çok yazarlı olma koşulları ayrı ayrı yerine getirilmeli*” şeklinde yorumda bulunmuştur.

Kriter 3- Ulusal Hakemli Dergilerde En Az Üç Yayın Yapma Zorunluluğu: Profesörlerin genel eğilimleri bu kategorideki yayın sayısının artırılması yönünde iken doçentlerin yarıdan fazlası kriterin mevcut haliyle uygun olduğunu beyan etmiştir. Daha açık bir anlatımla, profesörlerin 14'ü sayısının artırılması gerektiğini söylerken bu sayı doçentlerde sadece 4'tür. Doçentlerin 12'si kriterin uygun olduğunu belirtirken profesörlerin yalnızca 4'ü kriterin uygunluğu yönünde görüş bildirmiştir. Hem profesör hem de doçentlerin 4'ü ise bu kriterin tamamen süreçten kaldırılması gerektiğini belirtmiş, ulusal hakemli dergilerde makale değerlendirme ve yayın sürecinin çok sağlıklı ilerlememesini ve nitelik düşüklüğünü bu görüşlerine gerekçe olarak sunmuşlardır. Ayrıca bir doçent bu madde için ek görüş belirtmiş ve “en az üç yayın” ile sayıya odaklanmanın niteliğin göz ardı edilmesine yol açtığını dile getirmiştir.

Kriter 4- Adayın Lisansüstü Tezlerinden En Az Bir Yayın Üretme Zorunluluğu: Bu kriteri profesörlerin 13'ü, doçentlerin ise 17'si “zorunlu olmalı” şeklinde cevaplamıştır. Bu kriter için “olmasa da olur” diyen 9 profesörün ikisi görüşlerini gerekçelendirmiş, ilki “*Tezin birincil amacı öğrencilere nitelikli araştırma yapma becerisi kazandırmaktır. Yayın yapılabilir, ancak bu zorunlu bir kriter olmamalı.*” yorumuna yer verirken diğeri “*Lisansüstü eğitimi sırasında akademik hayata devam etme fikri olmayıp sonradan bu yola girenlerin geçen zaman sebebiyle yayın yapımları güçtür. Veriler, yöntem güncelliğini yitirmiş olabilir. Hayat boyu öğrenme stratejisine uygun değil.*” görüşünü dile getirmiştir. Yine, bu kritere olmasa da olur diyen 6 doçentten ikisi kriter hakkında yorumda bulunmuş, biri “*Tezlerin yayına dönüştürülmesi zaten doğal bir çıktı gibi düşünülebilir.*” derken diğeri “*Genellikle yayına dönüşüyor ancak süreçte indeksler değişebiliyor; geçmişe dayalı tezinden etik olmayan yayınlar üretmeye başlıyorlar, o yüzden zorunlu olmamalı.*” şeklinde görüşünün gerekçesini açıklamıştır.

Kriter 5- Adayın Kitap/Kitap Bölümü Yazması: Zorunlu olmayan bu kriterin zorunlu hale getirilmesi gerektiğini savunan profesör ve doçent sayısı görece düşük olup sırasıyla 4 ve 6'dır. Araştırmaya katılan profesörlerin 18'i ve doçentlerin 17'si bu kriterle ilgili “olmasa da olur” görüşünü bildirmiştir. Üç profesör bu kriter ile ilgili yorumda bulunmuş, kitap bölümlerinin ciddi bir denetimden geçmediği ve orijinalliği olmayan başka yayınlardan toplanan yazılar olduğu yönünde görüşler ileri sürmüştür. Kitapların bir hakem sürecinden geçmemesi, ücret karşılığı kitap basımı, kitapların niteliğine yönelik kriter eksikliği, birbirine benzer hatta birbirinin kopyası kitapların varlığı bu kriteri olmasa da olur olarak gören beş doçentin dile getirdiği hususlardır.

Kriter 6- Atıflardan En Az 4, En Fazla 20 Puan Alma Zorunluluğu: Bu kriter için profesörlerin ($f=15$) ve doçentlerin ($f=21$) büyük çoğunluğu alınması gereken minimum puanın artırılması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Her iki grupta da çoğunluk alınabilecek en fazla puanı uygun bulmuş, iki profesör ile iki doçent ise üst sınırın kaldırılması yönünde görüş bildirmiştir. Profesörler, atıfların yapıldığı yayının ve

uluslararası platformlarda atıf almanın önemini vurgularken doçentler atıfların çalışmanın niteliğine ait bir gösterge sayılabileceğini ve bu sebeple önemli olduğunu vurgulamıştır.

Kriter 7- Lisansüstü Tez Danışmanlığı Yürütme: Bu kriterin zorunlu olmaması hem profesörlerin ($f=13$) hem de doçentlerin ($f=17$) çoğunluğu tarafından uygun bulunmuştur. Ayrıca profesörlerin 17'si ve doçentlerin tamamı bu kriteri değerlendirirken doçent adayının görev yaptığı üniversitenin/anabilim dalının olanaklarının gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Kriter 8- Bilimsel Araştırma Projelerinde Görev Alma: Profesörlerin 7'si, doçentlerin ise 9'u mevcut uygulamada zorunlu olmayan bu kriterin zorunlu bir kritere dönüştürülmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu kriterin zorunlu olmamasını uygun bulan profesör ve doçent sayıları sırasıyla 12 ve 6'dır. Kalan 3 profesör ile 8 doçent ise bu konuda kararsız kalmıştır. Doçent adayları başvuru sırasında bu kriterden en fazla 20 puan alabilmektedir. Hem profesörlerin hem de doçentlerin yarısından fazlası bu puanlamanın uygun olduğu yönünde görüş beyan ederken üst limitin artırılmasını isteyen profesör ve doçentlerin sayısı sırasıyla 8 ve 10'dur.

Kriter 9- Bilimsel Toplantı Faaliyetlerine (Sempozyum/Kongre) Katılma: Profesörlerin ($f=10$) ve doçentlerin ($f=9$) yarıya yakını bu kriterden alınması gereken asgari puanın artırılması gerektiği yönünde görüş bildirirken diğer yarısı minimum puan olarak tanımlanan 5'i uygun görmüştür. Her iki grubun neredeyse yarısı kriterden alınabilecek maksimum puan olan 10'u uygun olarak nitelendirmiş, diğer yarısı ise kritere ait üst limitin artırılması gerektiğini belirtmiştir. Bu kriterin alt sınırıyla ilgili olarak bir profesör "*Bilimsel toplantılara katılımı teşvik etmek özellikle kariyerinin başındaki araştırmacılar için önemli; o sebeple alt sınır konulmasının uygun olduğunu düşünüyorum.*" derken bir başka profesör "*Aslında bildiriler için harcanan zaman ve emek makaleye eşdeğer veya bazen daha fazla olabilir. Bu nedenle puanı artırılabilir.*" görüşünü dile getirmiştir. Puanın beş katına ya da toplam 15 puana çıkarılması yönünde görüş bildiren profesörlerin yanı sıra bir profesör "*Puan almak için kongre düzenleniyor.*" eleştirisinde bulunmuştur. Bir doçent ise bu kriter için "*Bu alandan alınabilecek en fazla puanın düşüklüğü kişilerin bu toplantılara katılma motivasyonunu düşürmektedir.*" görüşünü paylaşmıştır.

Kriter 10- Eğitim-Öğretim Faaliyeti Yürütme: Hem profesörlerin hem de doçentlerin yaklaşık yarısı bir dönem doktora/yüksek lisans/lisans/önlisans dersi yürütme kapsamında alınması zorunlu olan en az 2 puan ile alınabilecek en yüksek puan olan 4'ü uygun bulmuştur. Bunun yanı sıra bu puanların artırılması yönünde görüş beyan eden profesör ($f=8$) ve doçentler ($f=8$) de bulunmaktadır. Bir profesör "*Yüksek lisans ve doktora programı yoksa ne olacak? Puan almak için program açma gibi bir eğilim olabilir. Tehlikeli.*" diyerek uyarıda bulunmuştur. Bir diğer profesör ise "*Ders anlatabilmek önemli bir beceri ancak bu noktada ders yüklerinin göz önünde bulundurulması çok daha önemli. Öğrenci sayısı çok/akademik kadroları az olan bölümlerde genç akademisyenler ders anlatmaktan akademik çalışmaya vakit bulamazken tam tersi durumdaki bölümlerdeki akademisyenler rahat rahat çalışmalarını tamamlayabilmektedir.*" diyerek doçent adaylarını değerlendirirken çalıştıkları üniversite ve/ya fakültelerin özelliklerinin de göz önüne alınması gerektiğine dikkat çekmiştir. Bir doçent "*Üniversite personeli olmayanlardan bu madde istenmemeli.*" derken bir diğeri "*...Burada belki ders çeşitliliği, ders sayısı dikkate alınarak biraz puan artışına gidilebilir. Lisansüstü derslere hazırlık, yürütme ve değerlendirme aşamaları ciddi vakit almakta. Hiç ders yürütmemiş biri ile sürekli ders yürütmek durumunda olan biri için hem vakit olarak bir dengesizlik var hem de lisansüstü düzeyde yetişkin bireylerle tartışma yapma, onlarla birlikte gelişme dengesizliği var. Kriterler çok fazla yayın odaklı olduğu için adayların buradaki gelişimleri göz ardı ediliyor.*" serzenişinde bulunmuştur.

Kriter 11- Çok Yazarlı Yayınlarda Puanın Yazarlar Arasında Eşit Olarak Bölünmesi: Bu kritere profesörlerin yarıya yakını uygun derken kalan yarısı yazar sıralamasının dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Uygun diyen profesörlerden biri "*Yaratıcı ve özgün çalışmalar için disiplinler arası çalışmalar desteklenmeli. Puanların bölünmesiyle disiplinler arası çalışmalar cezalandırılıyor.*" yorumunu yapmıştır. Puanlamada yazarların katkılarının göz önünde bulundurulması gerektiğini düşünen üç farklı profesör ise sırasıyla "*Yazarın araştırmaya/çalışmaya katkısının belli olduğu durumlarda yazarların katkı düzeyine göre ağırlıklandırma yapılabilir.*", "*Yayına kimin nasıl ve ne düzeyde katkı getirdiği objektif olarak belirlenebilir ve kanıtlanabilirse buna göre yazar sıralaması yapıp puanlar farklı bir şekilde verilebilir.*" ve "*Yazar sıralamasından çok çalışmalar yayınlanırken yazarların yayına katkı oranları bildirilmiş olsa o oranda puanlar verilebilirdi; yazar sıralaması katkının o oranda olduğunun garantisi olmayabilir. Yazarların katkı oranları dikkate alındığında tüm yazarlar eşit oranda katkı sunduysa zaten puan tüm yazarlara eşit olarak dağıtılacaktır.*" diyerek görüşlerini paylaşmıştır. Yazar sıralamasının önemsenmesi görüşü doçentlerde daha baskın olup çalışmaya katılan 23 doçentten 18'i yazar sıralamasının dikkate alınması gerektiğini savunmuştur. Başlıca yazarın veya çalışmaya daha çok katkı sağladığı düşünülen

araştırmacıların daha yüksek puan almaları gerektiği ifade edilmiştir. Bununla ilgili olarak bir doçent “*Ancak bu durum etik değerler göz önünde tutulduğunda kabul edilebilir. İş yükü farklı ise araştırmacıların unvanına bakılmamalı; iş yükü fazla olanın, problemi belirleyen ilk isim olması gerekli.*” açıklamalarına yer verirken bir diğeri “*Bir çalışmaya birinci yazar ve diğer yazarların katkısı aynı olmuyor. Dolayısıyla puan eşit bölünmemeli.*” yorumunda bulunmuştur.

Kriter 12- Adayın Doçentlik Başvurusu Olumsuz Sonuçlanınca Başvuru Dönemi Esas Alınmak Suretiyle En Erken İzleyen Üçüncü Dönemde Yeniden Başvuru Yapabilmesi: Hem profesörlerin hem de doçentlerin yaklaşık yarısı bu kriterle uygun derken bekleme süresinin azaltılması yönünde görüş bildiren profesör ve doçent sayısı sırasıyla 12 ve 10’dur. Bu noktada iki profesör olumsuz sonuçlanma nedeninin de önemli olduğunu belirterek “... *Biraz da neden olumsuz sonuçlandığına bakmak gerek. Eğer küçük puan farkları/yanlış hesaplama vb. nedeniyle olursa sonraki dönem bile başvuru yapılabilir.*” ve “*Yayında eksiklik varsa ve bu nedenle kalmışsa ve eğer yurt dışında ciddi bir dergide yayın yapacaksa en az iki yıl gerekir.*” açıklamalarına yer vermiştir. Bu kriter için doçentler tarafından paylaşılan görüşler ise şu şekildedir: “*Neden beklesin ki! Bekleme olmamalı.*”, “... *bazı olumsuz sonuçlar subjektif olduğundan bekleme süresi de uzun olursa bu durum aday için sıkıntı oluyor.*”, “*Bekleme süresi azaltılmalı. Aday başvurusunu yaptığı anda da yayınlanmak üzere olan çalışmaları olabiliyor.*”

Kriter 13- Doçentlik Başvurularındaki 55 Dil Puanı Ölçütü: Profesörlerin 21’i ve doçentlerin 19’u asgari dil puanının artırılması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Bu şekilde görüş bildiren profesörler tarafından yapılan yorumlar şu şekildedir: “*55 dil puanıyla okuduğunu anlayıp, yazabilmesi mümkün değildir.*”, “*En az 65 olmalı.*”, “*YDS’de düzeltme formülü kullanılmadığı için adayın zaten en az 20 puan alabildiği göz önünde bulundurulduğunda 55 dil ölçütü yabancı dildeki yayınları anlamak için bile yeterli değilken adaydan bu puanla yabancı dilde yayın yapması beklenemez.*”, “*En az bir yabancı dile hâkim olmadan akademisyen olunmaz. Bilim dili İngilizce olduğu için akademideki herkesin İngilizceye hâkim olması gerekiyor. Ancak İngilizce yeterlik ulusal sınavlarla değil uluslararası geçerliği olan sınavlarla belirlenmeli TOEFL, IELTS gibi. Ulusal sınavlar geçerliği yeteri kadar belirlenmemiş sınavlardır.*”, “*Var olan sınavlar zaten sadece gramer ve okuduğunu anlamayı ölçüyor. En az 70 olmalı.*”, “*Doçentlik unvanı alan birinin alanında yabancı dildeki yayınları inceleyebilmeli ve kendi yayınlarını yabancı dilde yazabilmelidir. Bu da yüksek bir puan almayı zorunlu kılmaktadır.*”

Asgari dil puanının artırılması gerektiğini savunan doçentler ise “*70 olmalı*”, “*80 olmalı...*”, “*Çok düşük tabi ki...*”, “*Puanın düşük olmasının ötesinde puanın geçerlik süresinin kısaltılması gerektiğini ve sınavlar eşit olmadığı için genel bir alt sınırın anlamlı olmadığını düşünüyorum.*”, “*Aslında dil sınavında köklü değişiklikler yapılmalı. Kesinlikle dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin de ölçüldüğü bir sınava göre kriter belirlenmeli.*”, “*55 çok düşük en az 75 olmalı. Doçent olup, üniversitenin dil şartını sağlayamayanlar var.*” diyerek görüşlerini paylaşmıştır. Profesörlerin sadece 1’i ve doçentlerin 4’ü mevcut asgari puanın uygun olduğunu belirtmiştir.

Kriter 14- Doçentlik Başvurularındaki En Az 100 Puan Ölçütü: Bu ölçütün uygun olduğunu düşünen profesör sayısı 6 iken doçent sayısı 15’tir. Çalışmaya katılan profesörlerden 15’i mevcut asgari puanın artırılması yönünde görüş bildirirken bu sayı doçentler de 8’de kalmıştır. Buna göre, asgari 100 puan karşılığı bilimsel etkinlikte bulunmuş olma şartı hakkında profesörler ile doçentlerin görüşlerinin çok benzeşmediği anlaşılmaktadır.

Kriterlere Yönelik Genel Görüş: Kendilerine yöneltilen “Mevcut doçentlik kriterlerinin genel olarak uygunluğuna en düşük puan 1 ve en yüksek puan 10 olmak üzere kaç puan verirdiniz?” sorusunda profesörlerin ortalama puanı 5,2 iken (min:2, mak:7) doçentlerin ortalama puanı 6,1 (min:2, mak:8) olarak hesaplanmıştır. Yaklaşık 1 puanlık bir farkla doçentlerin profesörlere kıyasla mevcut kriterlerin uygunluğuna dair daha olumlu görüşlere sahip olduğu görülmüştür.

Doçentlik Sürecine İlişkin Görüşler

ÜAK tarafından belirlenen ve doçentlik başvurularında karşılanması gereken temel kriterler dışında kalan konular hakkındaki katılımcı görüşleri, anket formunda yer alan maddelerin sırasına uygun olarak aşağıda sunulmuştur.

Madde 1- Ölçme Değerlendirme Dışında Farklı Alanlardan Gelen Öğretim Üyelerinin Ölçme Değerlendirme Doçentlik Dosyalarını Değerlendirmesi: Farklı alanlardan öğretim üyelerinin ölçme değerlendirme doçentlik dosyalarını değerlendirmesinin uygun olmadığını düşünen profesör sayısı 21 iken

doçent sayısı 20'dir. Bir diğer ifadeyle çalışmaya katılan profesör ve doçentlerin neredeyse tamamı bu durumun uygun olmadığı yönünde görüş bildirmiştir.

Madde 2- Ölçme Değerlendirme Dışında Farklı Alanlarda Jüri Üyeliği Yapma (Bu Soru Sadece Profesörlere Yöneltilmiştir): Çalışmaya katılan 22 profesörden 19'u farklı alanlarda jüri üyeliği yapmadığını beyan etmiştir. Ölçme ve değerlendirme alanındaki profesörlerin diğer alanlarda jüri üyeliği yapmasını uygun bulmayan profesör sayısı 12 iken uygun gören ve bu konuda kararsız kalanların sayısı birbirine eşit ve 5'tir.

Madde 3- Bir Jüriye Bir Dönemde Değerlendirmesi için Gönderilecek Dosya Sayısının Üst Limiti (Bu Soru Sadece Profesörlere Yöneltilmiştir): Verilen cevapların 2 ile 5 arasında değiştiği bu soruda medyan 3 olarak hesaplanmıştır. Sayının fazla tutulmaması görüşüne gerekçe olarak profesörler şu hususları dile getirmiştir: "Üçten fazla dosya diğer akademik çalışmaları aksatabilir.", "Değerlendirmenin nesnel olarak yapılabilmesi için en çok 2 olmalı.", "İncelemek oldukça vakit alıcı. Bu nedenle 3'ü geçmemesi uygun olur.", "3 olmalı. Dosyaların okunup raporlanması çok zaman alıyor, iş yükü ve ders yükleri bunu stresli bir sürece dönüştürüyor.", "Derinlemesine inceleyebilmek adına 2 dosya uygun olur.", "3, çünkü detaylı değerlendirme yapmak oldukça dikkat ve zaman isteyen bir süreç. Bu sürecin şu anda doğru yürüdüğünü düşünmüyorum."

Madde 4- ÜAK'ın Öngördüğü Kriterleri Sağlamasına Rağmen Başarısız Olduğu Yönünde Görüş Bildirme (Bu Soru Sadece Profesörlere Yöneltilmiştir): Profesörlerden 14'ü bu soruya evet cevabı vermiş, yani ÜAK'ın listelediği koşulları sağlamasına rağmen başarısız olarak değerlendirdiği doçentlik dosyası olduğunu ifade etmiştir. Bununla ilgili olarak paylaşılan gerekçeler şu şekildedir: "Niteliksiz/yetersiz çalışmalar, temel istatistik/ölçme/yöntem hataları ve düşük atıf sayısı", "Etik ihlaller", "Çalışmaların çoğunun ölçme dışından olması", "Asgari düzeyde kriterlerin sağlanması doçentliğe hazır olduğu anlamına gelmiyor. Daha donanımlı dosyalar görmek isterim.", "Yayınların niteliği", "Alan dışından başvuru olduğu için", "Yayınlarının orijinal olmaması, alana özgü olmaması, ölçme ve değerlendirme alanında doçentlik düzeyinde bilgi, beceri ve donanımı yansıtmaması...", "Yayın kalitesinin/içeriğinin yetersizliği", "Çalışmaların önemli kısmının istatistik odaklı olması ve doktor unvanı alınmadan önce/sonra yapılan çalışma oranının uygun olmayışı", "Puan toplamak amacıyla adını duymadığımız, alana katkı sağlamayan, büyük olasılıkla değerlendirme ölçütleri doğru yürümeyen dergiler var. Puan toplamış olsa da temel hatalarla yayın yapmış adaya olumsuz karar veriyorum.", "Alan dışı yayın var olması ve bu yayın sayesinde yeterli puanı sağlaması".

Madde 5- Yayınlarla İlişkin Dergilerin İndeks Kanıtlarının Sunulması: 5 profesör ve 5 doçent, uygulanan mevcut durumda bir sıkıntı olmadığını beyan etmiştir. ÜAK tarafından bir formatın belirlenmesi ve kanıtların o şekilde sunulması gerektiğini ifade eden profesör ve doçent sayıları sırasıyla 17 ve 18'dir.

Madde 6- Doçentlik Başvurusu Yapan Adayın Asgari Şartları Sağlayıp Sağlamadığının Kim Tarafından Değerlendirileceği: Bu madde için profesörlerin 3'ü ve doçentlerin 6'sı "Dosya inceleyen jüri üyeleri tarafından değerlendirilmeli" demiştir. Geri kalan katılımcılar, diğer bir deyişle katılımcıların çoğunluğu ise asgari şartlara ilişkin kontrolün ÜAK tarafından yapılması gerektiğini belirtmiştir.

Madde 7- Doçentlik Dosyası Değerlendirme için Jüri Üyelerine Ödenen Ücret (Bu Soru Sadece Profesörlere Yöneltilmiştir)/Doçentlik Başvurusu için Ödenen Ücret (Bu Soru Sadece Doçentlere Yöneltilmiştir): Çalışmaya katılan profesörlerin 18'i kendilerine ödenen ücretin yetersiz olduğunu düşünmektedir. İki profesör bu madde ile ilgili olarak "Bir dosya için harcanan ortalama süreye bakılırsa yetersizdir. Örneğin bir öğretmen iki saat özel ders verdiğinde bu ücreti almaktadır. Bir dosyanın değerlendirmesi gün veya günler almaktadır." ve "Fikrim yok seçeneği olsaydı iyi olurdu. Zira gerçekten bilgim yok, takibini pek yapamadım. Ücret yatırılınca cep telefonuna veya sisteme kaydettiğimiz mailimize bildirim gelse iyi olur." görüşlerine yer vermiştir. Doçentlik başvurusunda ücret talep edilmemesi gerektiğini düşünen doçent sayısı 16 iken böyle bir ücret alınmasında sakınca görmeyen doçent sayısı 7'dir.

Madde 8- Doçentlik Dosyası Başına Verilen 40 Günlük Değerlendirme Süresi: Çalışmaya katılan 17 profesör ve 17 doçent verilen sürenin yeterli olduğunu düşünürken 5 profesör ve 5 doçent sürenin artırılması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Bu noktada profesörler "Dosyanın gönderildiği dönem ders, sınav ve jürilerin yoğunlaştığı bir dönem olduğunda, 40 gün yetersiz kalıyor. Ayrıca, hafta sonu, akşam vb. mesai saatleri dışında ya da yaz tatilinde yıllık izin dönemlerinde tatil yaparken dosya okumak istemiyorum, bu da süreden kayıp anlamına geliyor.", ve "50 gün olmalı" derken doçentler "Nitelikli değerlendirmeler için zaman artırılmalı", "Toplum olarak son tarihi bekleyerek tarih yaklaştığında işi yapma eğilimi çok fazla o yüzden zamanı uzun tutmak mantıklı değil ancak elbette jüri üyeleri eğer yoğunsa ek süre (1 sefer) isteyebilme hakkına sahip olabilmeli" ve "Eğer dosya sayısı fazla ise bu süre esnetilebilmeli" şeklinde

açıklamalarda bulunmuştur. Sürenin azaltılması gerektiğini düşünen bir doçent ise bu görüşünü “*Zaten son güne bırakılıyor. Süre azalsın yine son gün değerlendirilir.*” yorumuyla açıklamıştır.

Madde 9- Doçentlik Başvurularında Paralı Dergilerde Yapılan Yayınların Kullanılması: Bu maddede cevaplayıcılardan kendilerine sunulan dört farklı seçenektan birini işaretlemeleri istenmiştir. “Paralı dergilerde yayınlanan çalışmalar başvuru dosyasına kesinlikle konmamalıdır” seçeneğini 2 profesör ve 4 doçent; “Paralı dergilerde yayınlanan çalışmaların doçentlik dosyasında yer almasında herhangi bir sorun yoktur” seçeneğini 1 profesör ve 1 doçent; “Paralı dergilerin indeks bilgisi, etki değeri, kör hakemlik sürecini işe koşma gibi değerleri göz önünde bulundurularak jüri takdirine bırakılmalıdır” seçeneğini 8 profesör ve 7 doçent; “ÜAK, paralı dergilerden hangilerinin şaibeli dergi sayılacağına dair her başvuru döneminde revize edeceği bir liste yayınlamalıdır” seçeneğini ise 11 profesör ve 11 doçent işaretlemiştir. Bir diğer ifadeyle burada sorumluluğu ÜAK’ın üstlenmesi gerektiği görüşü hâkim olup hem profesörlerin hem de doçentlerin paralı dergilerle ilgili bir takım çekincelerinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu madde kapsamında iki profesör “*Alanında çok iyi dergilerden paralı dergiler de bulunmakta, paralı dergilerin tümünü şaibeli gibi lanse etmek uygun değil.*” ve “*Bazı alandaki iyi dergiler de para talep ediyor. Derginin etki değerine (impact factor) bakılmalı.*” görüşlerini paylaşırken 4 doçent “*Derginin aldığı ücretten ziyade niteliği göz önüne alınmalı.*”, “*Dizgi, mizanpaj, dil editörlüğü vb. sebeplerle de yayın kabul aldıktan sonra para isteyen dergiler var. Kör hakemlik süreci işlese de ücret alınabiliyor, o yüzden paralı dergiler de buna uygun sınıflanmalı*”, “*Her para isteyen dergi şaibeli olmuyor. Çünkü bazı dergiler hakem için para alıyor ama makaleniz kabul edilmeyebiliyor.*”, “*Açık erişimli (open access) ve hali ile ücretli olan ama etki değeri çok yüksek olan dergiler var. ÜAK liste yayınlamalı...*” görüşlerini dile getirmiştir.

Madde 10- Doçentlik Başvuru ve Dosya İnceleme Süreçlerinin Tümünün Elektronik Ortamda Yürütülmesi: Bir profesör dışında anketi cevaplayan bütün katılımcılar tüm sürecin elektronik ortamda yürütülmesini olumlu ve sürecin işleyişini kolaylaştıran bir durum olarak görmüştür.

Madde 11- Doçentlik Sözlü Sınavı: Ankette sözlü sınavla ilgili iki maddeye yer verilmiştir. Katılımcılara öncelikle “*Hali hazırda uygulanan ve sözlü sınavın kurumun tercihine bırakıldığı süreci nasıl değerlendiriyorsunuz?*” sorusu yöneltilmiş, profesörlerin ($f=14$) ve doçentlerin ($f=14$) çoğunluğu bu madde için “*Sözlü sınava girmek zorunda olan adayların aleyhine olduğunu düşünüyorum*” yanıtını vermiştir. Doçentlik sınavlarında dosya incelemenin yanı sıra sözlü sınavların uygulanması sürecine ilişkin ise 18 profesör ve 10 doçent “*Dosya inceleme ve ardından yapılan sözlü sınav sonrası doçent unvanı verilmelidir*” görüşünü savunmuştur. Bu bağlamda profesörler “*Objektif değerlendirme sürecinin işletilmesine yönelik yapılandırılmış bir form kullanılarak yapılan sözlü sınavların olması gerektiği kanaatindeyim. Sözlü sınav olmadan değerlendirme yapılarak doçent unvanı verilmesi hile ile bu unvanı almaya teşebbüs edenleri engelleyecektir.*” ve “*Bu ankette yoklanan ölçütler ÜAK tarafından bir bütün olarak ele alınır ve geliştirilirse sözlü sınav yoklaması kaygı verici olmaktan çıkacaktır. Özellikle makale, atıf ve tez yönetimi ölçütlerine ağırlık verilmesi iyi olur.*” görüşlerini paylaşmıştır. Doçentler ise “*Farklı üniversitelerde farklı uygulamaların olması ciddi sorun, sözlü sınav stres yaratsa da adayın yaptığı çalışmalara hâkimiyetini görebilmek ve yeterliğini değerlendirmek açısından gerekli olduğunu ancak tüm üniversitelerde olması gerektiğini düşünüyorum.*”, “*Sadece yayının incelenmesi yeterli değildir, sözlü sınav herkes için zorunlu olmalıdır.*” ve “*Adil ve herkese açık bir sözlü sınav olabilir.*” görüşlerini iletmiştir.

Sözlü sınava gerek olmadığını düşünen profesör sayısı 3 iken doçent sayısı görece fazladır ($f=11$). Bu noktada profesörler “*Sözlüler suiistimale açık olduğundan onun yerine yayın puanları arttırılmalı diye düşünüyorum.*” ve “*Sözlüler ne yazık ki formalite olarak yürüyor. Bir anlamı yok. Kişilerin yapmış olduğu çalışmaların niteliği, alana ve çalıştığı kuruma katkısı gibi değerlendirmeler dururken sözlü yapmanın pek bir anlamı kalmıyor.*” şeklinde görüşlerini paylaşırken doçentler “*Sözlüde başarısız olan aday olmadığına göre böyle bir sınava gerek yok. Ayrıca esas olan yayınlar ve belgeye dayalı kriterlerdir. Eserden geçilip sözlüden kalınması halinde ortaya çıkacak çelişkiyi kim nasıl açıklayabilir?*” sorusunu sormakta, “*Keşke her sınav gerektiği gibi yapılsa ama bizim egosu yüksek birkaç akademisyenimiz yüzünden başarılı olsanız bile başarılı olmanız istenmiyor. Sözlü sınavların ego savaşlarına dönüştüğü kanaatinde olduğumdan gerekli bulmuyorum.*” görüşünü paylaşmıştır. 1 profesör ve 2 doçent ise sözlü sınavın yapıp yapılmayacağına dosya inceleme sonrası kadronun verileceği yükseköğretim kurumu karar vermelidir demiştir.

Madde 12- Bir Adayın Doçentlik Başvurusu Yapabilmesi İçin Doktorasını Tamamladıktan Sonra Geçen Süre: Bu madde için katılımcılara iki cevap seçeneği sunulmuştur. Profesörlerin büyük kısmı ($f=20$) ve doçentlerin 13’ü bu maddeyi “*Aday, asgari şartları sağlamış olsa bile doktorasını bitirmesinin üzerinden belirli bir süre (3 yıl, 5 yıl gibi) geçmiş olmalıdır.*” seçeneğini işaretleyerek cevaplamıştır. Kalan 2 profesör

ve 10 doçent ise “Aday, asgari şartları sağladıktan sonra istediği zaman başvuru yapabilmelidir” seçeneğini işaretlemiştir.

Madde 13- En Az Bir Tane Tek Yazarlı Yayın Yapma: Bu madde ile ilgili katılımcı görüşleri oldukça çeşitlilik göstermiştir. 10 profesör ve 8 doçent, SSCI/SCI/SCI-Expanded kapsamındaki dergilerde en az bir tek yazarlı yayın yapılması gerektiğini belirtmiştir. 6 profesör ve 8 doçent, bu koşulu uluslararası alan indekslerinde taranan dergilerde sağlamanın yeterli olacağını savunurken 1 profesör ve 1 doçent ULAKBİM tarafından taranan ulusal hakemli dergilerde en az bir tek yazarlı yayın yapılmasını yeterli görmüştür. Böyle bir kritere gerek olmadığını düşünen profesör ve doçent sayısı ise sırasıyla 5 ve 6’dır.

Madde 14- Yapılan Çalışmaların Belirli Bir Konu/İçerik/Kuram İle İlgili Olması, Madde 15- Sadece/Çoğunlukla Simülasyon Çalışması Yapma, Madde 16- Sadece/Çoğunlukla Uygulamalı Ya Da Teorik Çalışmalar Yürütmüş Olma: Doçentlik başvuru dosyasında yer alan çalışmaların belirli bir konu/içerik/kuramla ilgili olmasının, sadece/çoğunlukla simülasyon çalışması olmasının, sadece/çoğunlukla uygulamalı ya da teorik olmasının bir sakıncası olmadığını düşünen profesör ve doçent sayılarının çoğunlukta olduğu görülmüştür. Profesörlerden bu tür çalışmalar yürütmenin bir sınırlılık olmadığını düşünenler “*Simülasyon çalışması iyi yapılandırıldığında, gerçek durumu ya da olası gerçek durumları temsil ettiği sürece sakıncası yoktur. Ayrıca gerçek durumlarda bir araya getiremeyeceğimiz değişkenleri ve etkileşimlerini bir araya getirmek önemli bir avantajdır. Tabi ki ön koşulu üretilen verilerin uygun olması, simülasyon koşullarının doğru yapılandırılmasıdır. Bu nedenle de asıl araştırma problemlerine geçmeden önce doğrulama çalışmalarının yapılması önemlidir.*”, “*Önemli 1-2 kurama odaklı çalışma yapmak gerekir. Herkes alandaki her konuda yayın yapamaz. Yapmaya kalkarsa yeterli olmaz. Konu alanında detaya girmek gerekir.*” şeklinde görüş bildirmiştir. Sadece/çoğunlukla simülasyon çalışması yapmanın bir sınırlılık olduğunu savunan bir profesör “*laboratuvar veya sahada da çalışılmış olmalı*” demiştir.

Doçentlerden bu tür çalışmalar yürütmenin bir sınırlılık olmadığını düşünenler “*Çok değerli simülasyon çalışmaları var. Bir kalıba sokmak hatalı diye düşünüyorum.*”, “*Bu madde çok anlamlı. Bazı hocalar simülasyon çalışmalarını küçümsüyor. Oysa yurt dışında çok değerli bu çalışmalar. Sadece simülasyon olmamalı buna katılıyorum ama kişinin ilgisi o yönde ve literatüre katkı getiriyorsa çok değerli.*” görüşlerini paylaşırken bu durumun bir kısıtlılık yarattığını savunanlar “*Simülasyonlar genellikle temel araştırma niteliğindedir. Hepimizin ölçme ve değerlendirmenin pratikteki sorunlarıyla da ilgilenmesi gerektiğini düşünüyorum.*”, “*Bu durum bir noktada adayın alana hâkimiyeti yerine yazılım dillerine hâkimiyetinin göstergesi haline gelebiliyor.*” şeklinde yorum yapmıştır.

Bu noktada kararsız kalan bir doçent ise “*Bu konu uzunca tartışılabilir bir mevzu. Ölçme ve değerlendirme alanında da diğer bilim dallarında olduğu gibi popülizm hâkim ve dönem dönem belli konuların/yaklaşımların popüler olduğu görülmekte. Hacettepe Üniversitesi’nin belli bir dönem neredeyse tüm tez çalışmaları simülatif çalışmalardır. Sonra bundan vazgeçmiş olmak ve simülatif çalışmalara kötü gözle bakmak iyi mi kötü mü bilemedim. Saha ile çalışmak sahadan veri toplamak başlı başına bir iş bunu kabul etmek gerekir. Bilimsel olarak gerçek verilerin geçerlik güvenilirlik tartışmasından ziyade iş ve tecrübe kısmı da var. Sahaya gitmek görmek bile başlı başına bir kazanım. Ayrıca süreç yönetimi de gerektiriyor. Biz bilimsel yayınlarda tezlerde simülatif veri akımına kapılıp onlarca mezun verdikten sonra doçentlikte olmaz dersek bu da garip olur.*” yorumunu yapmıştır.

Madde 17- Adayın Bir Dönemde Girmiş Olduğu Ders Saatinin Göz Önünde Bulundurulması: Bu madde özelinde profesör ve doçent görüşlerinin ayrıştığı gözlenmektedir. Daha açık bir anlatımla bu durumu göz önünde bulundurmeyen profesör sayısı 17 iken bu durumun göz önünde bulundurulması gerektiğini düşünen doçent sayısı 15’tir. Bu maddeye yönelik profesörlerden birinin görüşü “*Bu konuda ikili bir durum var. Öğretim üyesi başına düşen ders saati bazen öğretim üyesi yetersizliğinden kaynaklanabiliyor. Bu durumdaki birey için işler zor ancak kişilerin durumlarının, koşullarının farkında olarak işe başlamaları ve sürdürmeleri söz konusu (Öğretim üyeleri yeterli olup da idareciler tarafında kayırılma durumu etik bir problem oluşturduğu için çözümü başka kanallar olacaktır). Diğer yönü ise bazı bireylerin fazla ders alıp daha fazla ek ders kazanmak peşinde olmasıdır ki bu birey para kazanmayı tercih ettiği için ayrıcalık tanımaya gerek yok.*” şeklinde iken bir doçent “*evet kesinlikle göz önünde bulundurulmalı. Taşra üniversitelerinde ölçmecisi sayısı çok az olduğu için çok sayıda derse giriyoruz. Ben başvurduğum dönem 42 saat derse giriyordum bir haftada bir fiil.*” şeklinde fikrini paylaşmıştır.

Madde 18- Özet Bildiri ve Tam Metin Bildiriye Verilen Puanın Farklı Olması: Bu maddeye hem profesörler ($f=14$) hem de doçentler ($f=17$) benzer şekilde cevap vermiş ve çoğunluğu özet ve tam metin

bildirilere farklı puan verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bir profesör “Özet yazmakla tam metin yazmak çok farklı. Ayrıca özetin ve tam metnin okuyucuya sağlayacağı katkı aynı olmayacaktır.” derken bu maddeye yorum yazan doçent bulunmamaktadır.

Madde 19- Yurtdışında Yapılan Alanın Önemli Uluslararası Kongrelerine Katılmış Olma Zorunlu Olmalı Mı?: Bu maddeye profesörlerin yarısı evet derken diğer yarısı hayır demiştir. Maddeye hayır cevabını veren doçent sayısı 18 iken evet cevabı veren doçent sayısı sadece 3’tür. Bu madde hakkında yapılan yorumların büyük çoğunluğu maddi olanaklarla ilgilidir. Örneğin “*Ekonomik şartlar çok zorlayıcı, zorunlu kriter olması adil olmaz.*”, “*Mevcut ekonomik koşullar düşünüldüğünde ve üniversitelerin bunun için fon vermediği hesaba katılırsa yurtdışına gidip bildiri sunmak oldukça zor.*” şeklinde paylaşımlarda bulunulmuştur.

Tartışma/Sonuç

Bu araştırmada, eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında doçentlik başvuru dosyalarını değerlendiren profesörler ile yaptıkları başvurular olumlu sonuçlanarak doçent unvanı almış bireylerin mevcut doçentlik kriterlerine ve sürecin geneline ilişkin görüşleri incelenmiş; iki grubunun görüşleri arasında benzeşen ve ayrışan noktalar olduğu gözlenmiştir. Çalışmaya katılan profesörlerin ve doçentlerin çoğunluğu; SSCI, SCI, SCI-Expanded ve AHCI kapsamındaki dergilerde yayın yapma zorunluluğunun getirilmesi ve uluslararası makale kategorisinden alınması gereken minimum puanın artırılması gerektiği konusunda ortak görüş bildirmiştir. Buna göre, mevcut uygulamada SSCI, SCI, SCI- Expanded ve AHCI ile uluslararası alan endekslerinde taranan dergilerde yayınlanan makalelerin aynı kategoride değerlendirilmesinden dolayı SSCI, SCI, SCI-Expanded ve AHCI kapsamındaki dergilerde hiç yayın yapmadan doçent olunabilmesi hem profesörler hem de doçentler tarafından eleştirilen bir uygulamadır.

Ulusal hakemli dergi kategorisindeki yayınlarla ilgili olarak ise araştırma grubundaki profesörler ve doçentlerin görüşleri arasında farklılıklar gözlenmiştir. Katılımcılar arasında bu kategori için öngörülen en az üç yayın şartını uygun bulanlar olduğu gibi bu kriterin kaldırılmasını savunan ve sayısının artırılması gerektiği görüşünü benimseyenler de olmuştur. Bununla beraber, profesörlerdeki baskın görüş ulusal hakemli dergilerdeki yayın sayısının artırılması yönünde iken doçentler genel itibariyle bu kategoride talep edilen makale sayısını uygun bulmuştur. Görüşlerdeki bu çeşitlilik ve ulusal hakemli dergilerdeki yayın zorunluluğunu eleştiren katılımcıların varlığı dikkate alındığında kriterin kalabileceği ancak yabancı uyruklu adaylar ile yurtdışı doçentlik denkliği başvurusu yapan adaylara tanınan “ULAKBİM’de indekslenen ulusal hakemli dergilerde yayımlanmış makale şartının sağlanamaması halinde aynı sayıdaki yayın 1.maddenin a ve/veya b bentlerinde yerine getirilir.” alternatifinin tüm doçent adaylarına uygulanması önerilebilir.

Adayın lisansüstü tezlerinden en az 1 yayın üretme zorunluluğu çalışma grubundaki profesörler ile doçentlerin çoğu tarafından uygun bir kriter olarak görülmüştür. Bununla birlikte; mevcut doçentlik kriterleri uygulanmaya başlandığında lisansüstü eğitimi tamamlamasından uzun süre geçmiş ve bu sürede tezinden yayın üretmemiş, lisansüstü eğitimi sırasında akademik hayata devam etme fikri olmayıp sonradan bu yola girmiş vb. durumdaki adaylar için bu kriteri sağlamanın mümkün olmayabileceğini ifade eden katılımcılar da olmuştur. Dolayısıyla lisansüstü tezlerinden en az 1 yayın üretme zorunluluğuna ilişkin başvuru şartına bu tür adaylara yönelik hükümlerin eklenmesi önerilebilir. Örneğin; lisansüstü eğitimi mevcut şartların uygulamaya konulduğu tarihten önce tamamlamış adaylar için lisansüstü tezlerden yayın üretme zorunluluğu kaldırılıp bunun yerine ulusal ve uluslararası makale kategorisinde karşılama gereken puan artırılabilir.

Çalışmaya katılan profesörler ile doçentler başvuru şartlarındaki kitap kategorisi ile ilgili olarak benzer görüşler ileri sürmüştür. Yazılan kitapların/kitap bölümlerinin bir hakem sürecinden geçmemesi sebebiyle bu yayınların niteliklerine ilişkin duyulan kaygı her iki grup tarafından da dile getirilmiştir. Bahse konu haklı görüş, bu kriterle ilgili bir düzenlemeye ihtiyaç olduğunun göstergesidir. Yaşanan kaygıların önüne geçebilmek için kitapların yayın sürecinden önce ilgili alanındaki doçentler/profesörler tarafından gözden geçirilip onay alınması ve bu onay belgesi olmadan yayınlanan kitapların doçentlik sürecinde kullanılmaması şeklinde bir düzenlemeye gidilebilir. Yani tıpkı makaleler gibi kitapların da yayınlanmadan önce alan uzmanlarının değerlendirmesinden geçtiği bir sürecin işletilmesi önerilebilir.

Atıflardan alınabilecek puan için üst limitinin artırılması gerektiği görüşü de çalışmaya katılan profesör ve doçentlerin çoğunluğu tarafından dile getirilmiş, ayrıca uluslararası platformlarda alınan atıfların önemine dikkat çekilmiştir. Bu görüşlerden hareketle atıflardan alınacak puanının üst sınırının artırılması ve atıflar için “web of science h-indeksini” de içeren bir puanlama sisteminin benimsenmesi önerilebilir.

Lisansüstü tez danışmanlığı yürütme konusunda da çoğunlukla benzer görüş bildiren profesör ve

doçentler, tez danışmanlığı yürütmenin zorunlu bir kriter olmadığı mevcut işleyişi yerinde bir uygulama olarak görmüşlerdir. Bir teze danışmanlık yapmanın önemli olduğunu belirtmiş ama adayın çalıştığı üniversite, anabilim dalı ya da kadro nedeniyle böyle bir olanağının bulunmayabileceğine dikkat çekmişlerdir. Gerçekten de Türkiye’de ölçme ve değerlendirme bilim alanında yüksek lisans/doktora programlarının bulunduğu üniversite ve beraberinde lisansüstü tez danışmanlığı yürütme fırsatı olan aday sayısı sınırlıdır. Ayrıca araştırma görevlisi kadrosunda çalışan adayların tez danışmanlığı yürütme gibi bir olanağ bulunmamaktadır. Yine bu kriter doçent adayından çok adayın danışmanlığına atanan lisansüstü öğrencilerin performansı ile ilgili olabilmektedir. Tüm bu gerekçeler lisansüstü tez danışmanlığı yürütmenin zorunlu bir kriter olmadığı fakat bir puan karşılığının bulunduğu mevcut uygulamanın ideal olduğunu yansıtmaktadır. Çünkü bu sayede hem tez danışmanlığı yürütmüş doçent adaylarının emekleri dikkate alınmakta hem de böyle bir olanağı bulunmayan adayların fırsat eşitsizliğine maruz kalmaları önlenmektedir.

Araştırma bulgularına göre mevcut uygulamada zorunlu olmayan bilimsel araştırma projelerinde görev alma kriterinin zorunlu hale getirilmesini savunan katılımcılar olduğu gibi halihazırdaki düzenlemeyi uygun bulan ve bu konuda kararsız kalan katılımcılar da olmuştur. Ayrıca ilgili kriterin mevcut düzenlemedeki üst sınırını (20 puan) uygun gören katılımcı sayısı daha fazla olsa da bu puanının artırılması gerektiğini görüşü de azımsanmayacak ölçüde dile getirilmiştir. Özet olarak hem profesörler hem de doçentler tarafından dile getirilen görüşler doğrultusunda, bilimsel araştırma projelerinde görev alma kriterine ilişkin net bir tablonun ortaya çıkmadığı söylenebilir.

Bilimsel toplantı faaliyetlerine katılma ölçütü olarak hem profesörlerin hem de doçentlerin yaklaşık yarısı minimum 5 ve maksimum 10 puanı uygun bulurken diğer yarısı gerek asgari gerekse de azami puanın artırılması gerektiğini ifade etmiştir. Mevcut uygulamadaki puanlamaya göre bir ulusal bir de uluslararası toplantıda tek isimli bildiri sunan bir aday bu kategorideki asgari şartı karşılayabilmektedir. Katılımcılar tarafından da dikkat çekildiği üzere bu durum adayların bilimsel toplantılara katılma konusundaki motivasyonu düşürücü etki yaratabilmekte ve akademik hayatı boyunca sadece iki-üç bilimsel toplantıya katılmış birinin doçent unvanı alma ihtimalini gündeme getirmektedir. Oysa bilimsel toplantı faaliyetleri akademisyenlerin birbirini tanınması, alanlarıyla ilgili güncel araştırma konularından haberdar olmaları, yaptıkları çalışmalara dair görüş alış-verişinde bulunmaları, zamanı yönetme, topluluk önünde konuşma ve kendini ifade etme becerilerini geliştirebilmeleri açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda bilimsel toplantı faaliyetlerine ilişkin minimum puan artırılarak doçent adaylarının bu faaliyetlere katılma konusunda daha fazla güdülenmesi mümkün olabilir.

Eğitim-öğretim faaliyeti yürütme kriteri ile ilgili katılımcı görüşleri oldukça çeşitlilik göstermiştir. Bu kriteri mevcut hali ile uygun bulan katılımcıların yanı sıra kritere ilişkin minimum ve maksimum puanın artırılması gerektiğini savunan katılımcılar da olmuştur. Dahası yürütülen derslerin çeşitliliğinin ve düzeyinin (lisans, yüksek lisans veya doktora) dikkate alındığı bir puanlanmanın benimsenmesi gerektiğini dile getiren katılımcılar da olmuştur. Üniversite personeli olmayıp doçentlik başvurusunda bulunan adaylardan bu şartın istenmemesi gerektiği katılımcı görüşlerine yansıyan bir diğer önemli husustur. Gerçekten de üniversitede çalışan adaylar için bu kriteri karşılamak görece kolay olabilirken üniversitede çalışmayan adaylar için bu kriteri yerine getirmek zorlayıcı olabilmektedir. Dolayısıyla tam bir fırsat eşitliği oluşturmak amacıyla ders yürütme imkânı bulunmayan adaylardan bu kriteri sağlayamamaları durumunda başka herhangi bir kriterden daha fazla puan almaları istenebilir.

Çok yazarlı yayınlarda puanın yazarlar arasında eşit bölünmesini profesörlerin yarısı uygun görürken diğer yarısı yazar sıralaması doğrultusunda puanlama yapılması gerektiğini belirtmiştir. Yazar sıralamasına göre puanlama yapılması fikri doçentlerde profesörlere kıyasla daha baskındır. Aslında tüm yazarların eşit katkı getirdiği çok yazarlı yayınlar olabildiği gibi araştırmacıların çalışmaya farklı oranlarda katkılar sunması da söz konusu olabilmektedir. Bu durum dikkate alındığında tüm çalışmalara yazar katkı oranına ilişkin bir beyan eklenmesi ve puanlanmanın bu beyandaki oranlar doğrultusunda yapılması önerilebilir. Böylelikle yazarların çalışmaya katkıları denk olduğunda puanın yazarlar arasında eşit bölünmesi sağlanabileceği gibi farklı oranlarda yazar katkıları varsa buna göre puanlama yapılması da mümkün olur.

Adayın doçentlik başvurusu olumsuz sonuçlanınca başvuru dönemi esas alınmak suretiyle en erken izleyen üçüncü dönemde yeniden başvuru yapabilmesi hakkında hem doçentlerin hem de profesörlerin yarısı belirlenen sürenin uygun olduğunu bildirirken diğer yarısı sürenin kısaltılması gerektiğini ifade etmiştir. Buna göre iki grubun görüşleri benzer olup ne doçentler ne de profesörler arasında sürenin artırılması gerektiğini savunan bir katılımcı yer almamıştır.

Çalışmaya katılan profesör ve doçentlerin neredeyse tümünün ortak görüş etrafında toplandıkları kriter, doçentlik başvurularındaki 55 dil puanıdır. Bu ölçütün artırılması gerektiği yönünde görüşlerini beyan

eden katılımcılar, yabancı dilin akademideki önemi vurgulayarak bu görüşlerini desteklemişlerdir. Pek çok üniversitede yüksek lisans ve doktora başvurularında bile daha yüksek dil puanı aranırken konuşma, dinleme, yazma gibi becerilerin ölçülmediği sınavlardan alınan 55 puanın düşük olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda katılımcılar hem dil puanının yükseltilmesini hem de mümkünse uluslararası geçerliliği olan ve yabancı dilin farklı bileşenlerinin ölçüldüğü sınav sonuçlarının kabul edildiği bir sürecin işe koşulmasını önermiştir. Bu bulguya paralel şekilde Demir vd.'nin (2017) akademik yükseltme ve atama sürecine yönelik öğretim üyesi görüşlerini incelediği çalışmada da katılımcılar halihazırdaki yabancı dil sınavlarının dil bilgisi temelli olmasını ve akademik hayat için gerekli olan yabancı dil yeterliklerini geçerli şekilde ölçmemesini yabancı dil kriteriyle ilgili asıl problem olarak ifade etmiştir.

Doçentlik başvurusunda bulunabilmek için gereken asgari puan için çalışmaya katılan profesörlerdeki baskın görüş puanın artırılması iken doçentlerin çoğunluğu mevcut uygulamadaki 100 puanın uygun olduğunu belirtmiştir. Benzer bir fark mevcut doçentlik kriterlerinden genel memnuniyeti ölçmeye yönelik anket maddesinde de gözlenmiş, doçentlerin halihazırdaki kriterlerden memnuniyeti profesörlerden görece daha yüksek bulunmuştur. Doçentler mevcut doçentlik şartlarını yakın zamanda sağlamaya çalışan kişiler iken değerlendirici konumda olan profesörler kriterleri sağlamaya yönelik süreci deneyimlememiştir. Bu anlamda iki grubun doçentlik başvurusu için karşılanması gereken asgari puana ve mevcut kriterlerden memnuniyete dair farklı görüşler geliştirmesi şaşırtıcı değildir.

Çalışmaya katılan profesör ve doçentlerin neredeyse tümü ölçme değerlendirme alanında yapılan doçentlik başvurularının farklı alanlardan öğretim üyeleri tarafından değerlendirilmemesi gerektiğine dair ortak görüş etrafında toplanmıştır. Günümüzde ölçme değerlendirme alanında sayıca yeterli profesörün olması, geçmişten gelen bu uygulamanın kaldırılmasının zamanının geldiğinin göstergesidir. Hem incelenen doçentlik başvurularına yapılan yorumların niteliğinin artması hem de alana hâkimiyet sayesinde daha objektif değerlendirmenin önünü açacak bu uygulamanın bir an önce hayata geçirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Aslında bu durum, ölçme değerlendirme dışındaki farklı bilim alanlarında da söz konusudur. Nitekim Baltacı'nın (2022) çeşitli bilim dallarından doçent adayları üzerinde yürüttüğü fenomenolojik çalışmada da alanda yeterince profesör olmasına rağmen alan dışından öğretim üyelerinin jüri olarak atanmasını nedeniyle doçentlik dosyalarının doğru biçimde değerlendirilemediği katılımcı görüşlerine yansımıştır. Bu anlamda jüri atamaları yapılırken profesörlerin çalışma alanları için tanımladıkları anahtar kelimeler yerine doçentliklerini aldıkları bilim alanlarını esas alan bir uygulamaya geçilmesi daha doğru bir tercih olacaktır.

Çalışma grubundaki profesörler ile doçentlerin benzer görüşler beyan ettiği noktalardan biri de özet ve tam metin bildirim farklı puanlanmasıyla ilgilidir. Mevcut uygulamada bilimsel toplantı faaliyetlerinin puanlamadaki karşılığı ulusal ve uluslararası olma durumuna göre farklılaşmaktadır ama özet ve tam metin bildiri için bir ayırım söz konusu değildir. Oysa katılımcılar tarafından dile getirildiği gibi gerek harcanan emek gerekse alana sağlayacakları katkı açısından özet ve tam metin bildiri eş değer değildir. Bu bakımdan tam metin bildiri kitapçığında yayınlanmış çalışmaların puan karşılığı özet olarak kalan bildirilerden fazla olacak şekilde bilimsel toplantı faaliyetlere ilişkin mevcut puanlama sisteminin revize edilmesi önerilebilir.

Çalışma kapsamında sorgulanan önemli bir madde ise doçentlik başvurularında paralı dergilerde yapılan yayınların kullanılma durumuyla ilgilidir. Çalışmada görüşlerini paylaşan profesör ve doçentlerin yarıya yakını bu noktada sorumluluğu ÜAK'ın üstlenmesi ve şaibeli/yağmacı dergiler için her başvuru döneminde revize edeceği bir liste yayınlaması gerektiğini belirtmiştir. Paralı dergi ile şaibeli dergi ayırımının çok iyi yapılması gerekmektedir. Bilindiği üzere ÜAK, 07.03.2019 tarihinden itibaren yayınlanan makalelerde geçerli olmak üzere yağmacı dergilerde yapılan yayınların akademik yükseltmelerde dikkate alınmayacağını kararlaştırmış ve bu dergileri tanımlamaya dönük çeşitli ölçütler açıklamıştır. Bununla birlikte şeklen beyannamede kullanılamaz dergiler nitelemesine uyan bir yayının şaibeli kapsamda değerlendirilmemesi gerektiğini iddia eden adayların gerekçesini belirtmek suretiyle ilgili makaleyi beyan edebileceğini belirtmiştir. Yani ÜAK şaibeli dergilerin hangileri olduğuna yönelik birtakım tanımlamalar yapmış olsa da bu konuda net bir liste yayınlamamıştır. Araştırma bulguları, bu durumun hem jüriler hem de doçent adayları tarafından bir sorun olarak görüldüğünü ortaya koymuştur. Bu noktada katılımcıların da belirttiği gibi sorumluluk ÜAK'ta olmalı ve ÜAK her başvuru döneminde bilim alanlarına göre yağmacı dergilerin güncel listesini paylaşmalıdır. Bunun şaibeli dergilerle ilgili yaşanan sorunları büyük ölçüde gidereceği düşünülmektedir. Baltacı (2022) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan sonuçlar da bu eksendedir. Baltacı'nın (2022) yaptığı çalışmada katılımcıların büyük çoğunluğu yağmacı dergilerin statü ve özelliklerinin tam olarak belirlenmediğini, bunun başvuru sürecinde karışıklık yarattığını dile getirmiştir. Aynı çalışmada şaibeli dergilerle ilgili sorunun çözümünün ÜAK'ın bu dergileri içeren bir liste

yayınlanmasıyla mümkün olabileceğine değinilmiştir.

Doçentlik başvuru ve dosya inceleme süreçlerinin tümünün elektronik ortamda yürütülmesi, bir jüriye bir dönemde değerlendirmesi için gönderilecek dosya sayısının üst limiti, yayınlara ilişkin dergilerin indeks kanıtlarının sunulması ve doçentlik başvurusu yapan adayın asgari şartları sağlayıp sağlamadığının kim tarafından değerlendirileceğine dair katılımcı görüşleri genel anlamda benzer bulunmuştur. Şöyle ki bir profesör hariç bütün katılımcılar doçentlik başvuru ve dosya inceleme süreçlerinin tümüyle elektronik ortamda yürütülmesini süreci kolaylaştıran bir uygulama olarak görmüştür. Profesör görüşleri dikkate alındığında bir dönemde değerlendirmeleri için jüriye gönderilecek dosya sayısı için 3'ün ideal olduğu ve sayının 5'i geçmemesi gerektiği anlaşılmıştır. Yayımların yapıldığı derginin tarandığı indekslere ilişkin kanıtlayıcı belgelerin ÜAK'ın belirleyici bir formatta sunulması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Doçentlik başvurusunda bulunan adayın asgari şartları sağlayıp sağlamadığına dair değerlendirmenin ÜAK tarafından yapılması gerektiği görüşü jürilerce yapılması gerektiği görüşüne kıyasla çok daha baskın çıkmıştır.

Benzer görüşlerin yanı sıra ele alınması ve tartışılması gerektiği düşünülen bir diğer nokta geçmişte doçent unvanı alabilmek için geçilmesi gereken ikinci aşama olan sözlü sınavlardır. Öncelikle çalışmada görüşlerini paylaşan profesör ve doçentlerin yarısından fazlası hali hazırda uygulanan ve sözlü sınavın kurumun tercihine bırakıldığı sürecin sözlü sınava girmek zorunda olan adayların aleyhine olduğunu belirtmiştir. Profesörlerin büyük bir kısmı ve doçentlerin neredeyse yarısı dosya incelemenin ardından yapılacak sözlü sınav ile doçent unvanının verilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Gerçekten sözlü sınav uygulamasını doçent adaylarının çalıştığı üniversitelerin inisiyatifine bırakmanın doçent adayları arasında eşitliği bozan bir duruma yol açtığı düşünülmektedir. Bu eşitsizlik, kadro atamaları, özlük hakları, maddi kazanç, saygınlık ve hatta özgüven gibi farklı noktalarda bireyleri olumsuz etkileyebilmektedir. Ayrıca, sadece dosya incelemek suretiyle bireyler hakkında bu kadar hayati bir karar almanın yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple sözlü sınavı kaldırmak yerine bu sınavlar hakkındaki tereddütleri ortadan kaldıracak önemler alınıp sözlü sınavın geçmişte olduğu gibi herkes için yapılması gerektiğine inanılmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre hem doçentlik başvurularını değerlendiren profesörler hem de doçent unvanı almış bireyler mevcut doçentlik kriterlerinin bir kısmını uygun bulurken bazı kriterlerde güncellemeye gidilmesi gerektiğini yönünde görüş bildirmiştir. Özellikle süreçte rol alan her iki grubun ortak görüş bildirdiği noktaların ÜAK tarafından dikkate alınması ve belirtilen güncellemelerin yapılması gerektiği düşünülmektedir. Doçentlik süreci dinamik bir yapı taşıdığından belirli periyotlarla tüm paydaşlardan görüş alınıp kriterlerin ve sürecin masaya yatırılması sürecin iyileştirilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu araştırmada doçentlik kriterleri ile süreci eğitimde ölçme ve değerlendirme alanı bağlamında tartışıldığından hem diğer bilim dallarında hem de eğitim bilimlerinin farklı alanlarında benzer çalışmaların yapılması önerilebilir. Böylelikle süreçte iyi işleyen ve görece sorunlu olan kriterler alana özgü biçimde derinlemesine belirlenebilir.

Kaynakça

- Alpaydın, Y., & Demirci, M. E. (2021). Türk akademisyenlerin doçentliğe hazırlığa ve doçentlik sınavına ilişkin deneyimlerinin fenomenolojik olarak incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 54, 255–276. <https://doi.org/10.15285/maruaeabd.904960>
- Baltacı, A. (2022). Doçentlik başvuru ve değerlendirme sürecinde yaşanan sorunlar: Fenomenolojik bir araştırma. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 12(2), 313–323. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1054604>
- Bozan, M. (2015). Yükseköğretim ve akademik terfi üzerine bir değerlendirme. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(12), 263–282. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/40162>
- Demir, E., Göloğlu Demir, C., & Özdemir, M. Ç. (2017). Akademik yükseltme ve atama sürecine yönelik öğretim üyesi görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(1), 1–23. <https://doi.org/10.5961/jhes.2017.179>
- Demirbilek, M., & Çetin, M. (2022). Cumhuriyetten günümüze yükseköğretimde akademik yükselme ve atama süreci. *Yükseköğretim Dergisi*, 12(2), 197–216. <https://doi.org/10.2399/yod.21.810002>
- Demircioğlu, M. Y. (2016). Yeni düzenlemeler çerçevesinde doçentlik sınavı. *Ankara Barosu Dergisi*, 3, 363–415.
- Erkuş, A. (2011). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci* (3. baskı). Seçkin.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: Felsefe–yöntem–analiz* (4. baskı). Seçkin.
- İlhan, M., & Çetin, B. (2023). Nicel verilerin toplanması ve analizi. B. Çetin, M. İlhan & M. G. Şahin (Eds.), *Eğitimde araştırma yöntemleri: Temel kavramlar, ilkeler ve süreçler* (s. 161–200). Pegem akademi.
- İlhan, M., Güler, N., & Taşdelen Teker, G. (2020). Nicel veri toplama araçları. B. Oral & A. Çoban (Eds.), *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (s. 77–114). Pegem Akademi.
- Johnson, R. B., & Christensen, L. (2017). *Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches* (6th ed.). Sage.
- Tuncer, M., Dikmen, M., Tanaş, M., Bahadır, F., Temur, M., & Uluğ, H. (2018). Doçentlik süreci ve bazı akademik kadrolardaki düzenlemelere yönelik öğretim elemanlarının görüşlerinin değerlendirilmesi. *Journal of Turkish Studies*, 13(1), 1311–1335. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13638>
- Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete. (2015, 7 Şubat). *Doçentlik sınav yönetmeliği* (Sayı: 29260). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/02/20150207-13.htm>
- Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete. (2018, 6 Mart). *Yükseköğretim kanunu ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelelerde değişiklik yapılması hakkında kanun* (Sayı: 30352). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180306-11.htm>
- Yükseköğretim Kanunu (1981, 6 Kasım). Resmi gazete (Sayı: 17506). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17506.pdf>

Ek: Anket Maddeleri ve Çalışmaya Katılan Profesörler ile Doçentlerin Verdikleri Cevaplar

Anket maddeleri	Profesör (n=22)	Doçent (n=23)
Kriter 1: Uluslararası makaleler (SSCI, SCI, SCI-Expanded, AHCI ve alan indekslerinde taranan dergilerde yayınlanmış) kapsamında en az 20 puan alma zorunluluğu	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 11 • Artırılmalı: 11 	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 11 • Artırılmalı: 12
Kriter 2: SSCI, SCI, SCI-Expanded ve AHCI kapsamındaki dergilerde editöre mektup, özet veya kitap kritiği hariç olmak üzere yayımlanmış makale	<ul style="list-style-type: none"> • Zorunlu olmalı:18 • Olmasa da olur:4 	<ul style="list-style-type: none"> • Zorunlu olmalı: 15 • Olmasa da olur: 8
Kriter 3: Ulusal hakemli dergilerde en az 3 yayın yapma zorunluluğu	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 4 • Artırılmalı: 14 • Düşürülmeli: 0 • Kaldırılmalı: 4 	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun:12 • Artırılmalı: 4 • Düşürülmeli: 3 • Kaldırılmalı:4
Kriter 4: Adayın lisansüstü tezlerinden en az 1 yayın üretme	<ul style="list-style-type: none"> • Zorunlu olmalı: 13 • Olmasa da olur: 9 	<ul style="list-style-type: none"> • Zorunlu olmalı: 17 • Olmasa da olur: 6
Kriter 5: Adayın kitap/kitap bölümü yazması	<ul style="list-style-type: none"> • Zorunlu olmalı: 4 • Olmasa da olur: 18 	<ul style="list-style-type: none"> • Zorunlu olmalı:6 • Olmasa da olur: 17
Kriter 6.a: Atıflardan en az 4 puan alma zorunluluğu	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 6 • Artırılmalı: 15 • Düşürülmeli: 0 • Kaldırılmalı: 1 	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 2 • Artırılmalı: 21 • Düşürülmeli: 0 • Kaldırılmalı:0
Kriter 6.b: Atıflardan en fazla 20 puan alma zorunluluğu	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 10 • Artırılmalı: 10 • Düşürülmeli: 0 • Kaldırılmalı:2 	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 16 • Artırılmalı: 5 • Düşürülmeli: • Kaldırılmalı:2
Kriter 7.a: Yüksek lisans ve/ya doktora tezi yürütmüş olmak zorunlu bir kriter dönüşürülmeli midir?	<ul style="list-style-type: none"> • Evet: 6 • Kararsızım: 3 • Hayır:13 	<ul style="list-style-type: none"> • Evet: 3 • Kararsızım: 3 • Hayır: 17
Kriter 7.b: Yüksek lisans ve/ya doktora tezi yürütme kriteri değerlendirilirken adayın çalıştığı üniversitenin/anabilim dalının olanaklarının gözden geçirilmesi gerekliliği	<ul style="list-style-type: none"> • Evet: 17 • Kararsızım: 0 • Hayır:5 	<ul style="list-style-type: none"> • Evet: 23 • Kararsızım:0 • Hayır:0
Kriter 8.a: AB Çerçeve Programı Bilimsel Araştırma projelerinde, uluslararası destekli bilimsel araştırma projelerinde ve/ya üniversiteler dışındaki kamu kurumlarıyla yapılan bilimsel araştırma projelerinde görev almak zorunlu bir kriter dönüşürülmeli mi?	<ul style="list-style-type: none"> • Evet: 7 • Kararsızım: 3 • Hayır:12 	<ul style="list-style-type: none"> • Evet: 9 • Kararsızım: 8 • Hayır:6
Kriter 8.b: Bilimsel araştırma projelerinden en fazla 20 puan alınabilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 12 • Artırılmalı: 8 • Düşürülmeli: 2 • Kaldırılmalı: 	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 13 • Artırılmalı: 10 • Düşürülmeli: • Kaldırılmalı:
Kriter 9.a: Bilimsel toplantı faaliyetlerinden (sempozyum/kongre) en az 5 puan alınması	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 9 • Artırılmalı: 10 • Düşürülmeli: 0 • Kaldırılmalı:3 	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 12 • Artırılmalı: 9 • Düşürülmeli: 0 • Kaldırılmalı:2
Kriter 9.b: Bilimsel toplantı faaliyetlerinden en fazla 10 puan (sempozyum/kongre) alınabilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 8 • Artırılmalı: 11 • Düşürülmeli: 0 • Kaldırılmalı:3 	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 12 • Artırılmalı:8 • Düşürülmeli: 0 • Kaldırılmalı:3
Kriter 10.a: Bir dönem doktora/yüksek lisans/lisans/önlisans dersi yürütme kapsamında en az 2 puan alınabilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 10 • Artırılmalı: 10 • Düşürülmeli: 0 • Kaldırılmalı:2 	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 12 • Artırılmalı: 7 • Düşürülmeli: 0 • Kaldırılmalı:4

Kriter 10.b: Bir dönem doktora/yüksek lisans/lisans/önlisans dersi yürütme kapsamında en fazla 4 puan alınabilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 11 • Artırılmalı: 8 • Düşürülmeli: 0 • Kaldırılmalı:3 	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 13 • Artırılmalı: 8 • Düşürülmeli: 0 • Kaldırılmalı:2
Kriter 11: Çok yazarlı yayınlarda puanın yazarlar arasında eşit olarak bölünmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun:12 • Sıralama dikkate alınmalı:10 	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun:5 • Sıralama dikkate alınmalı:18
Kriter 12: Adayın doçentlik başvurusu olumsuz sonuçlanınca başvuru dönemi esas alınmak suretiyle en erken izleyen üçüncü dönemde yeniden başvuru yapılabilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun:10 • Bekleme süresi azaltılmalı:12 	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun:13 • Bekleme süresi azaltılmalı:10
Kriter 13: Doçentlik başvurularındaki 55 dil puanı	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 1 • Artırılmalı: 21 • Düşürülmeli: 0 • Kaldırılmalı:0 	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 4 • Artırılmalı: 19 • Düşürülmeli: 0 • Kaldırılmalı:0
Kriter 14: Doçentlik başvurularındaki en az 100 puan	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 6 • Artırılmalı: 15 • Düşürülmeli: 0 • Kaldırılmalı:1 	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun: 15 • Artırılmalı: 8 • Düşürülmeli: 0 • Kaldırılmalı:0
Madde 1: Ölçme değerlendirme dışında farklı alanlardan gelen öğretim üyelerinin ölçme değerlendirme doçentlik dosyalarını değerlendirmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun:1 • Kararsızım:0 • Uygun değil:21 	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun:1 • Kararsızım:2 • Uygun değil:20
Madde 2.a: Ölçme değerlendirme dışında farklı alanlarda jüri üyeliği yapıyor musunuz?	<ul style="list-style-type: none"> • Evet: 3 • Hayır: 19 	(Bu sorular sadece profesörlere sorulmuştur.)
Madde 2.b: Ölçme ve değerlendirme alanındaki profesörlerin farklı alanlarda jüri üyeliği yapabilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Uygun:5 • Kararsızım:5 • Uygun değil:12 	
Madde 3: Bir jüriye değerlendirmesi için bir dönemde gönderilecek dosya sayısı	2 (n=10), 3 (n=10), 5 (n=1)	
Madde 4: ÜAK'ın öngördüğü kriterlerin sağlanmasına rağmen başarısız olduğu yönünde görüş bildirme	<ul style="list-style-type: none"> • Evet:14 • Hayır: 8 	
Madde 5: Yayınlarla ilişkin dergilerin indeks kanıtlarının sunulması	<ul style="list-style-type: none"> • Mevcut durumda bir sıkıntı yok: 5 • ÜAK tarafından bir format belirlenmeli ve o şekilde sunulmalı: 17 	<ul style="list-style-type: none"> • Mevcut durumda bir sıkıntı yok: 5 • ÜAK tarafından bir format belirlenmeli ve o şekilde sunulmalı: 18
Madde 6: Doçentlik başvurusu yapan adayın asgari şartları sağlayıp sağlamadığının kim tarafından değerlendirileceği	<ul style="list-style-type: none"> • Dosya inceleyen jüri üyeleri tarafından değerlendirilmeli:3 • Dosya inceleyen jüri üyelerine gönderilmeden önce ÜAK tarafından değerlendirilmeli:19 	<ul style="list-style-type: none"> • Dosya inceleyen jüri üyeleri tarafından değerlendirilmeli:6 • Dosya inceleyen jüri üyelerine gönderilmeden önce ÜAK tarafından değerlendirilmeli:17
Madde 7: Doçentlik dosyası değerlendirme için jüri üyelerine ödenen ücret /Doçentlik başvurusu için ödenen ücret	<ul style="list-style-type: none"> • Yeterli:4 • Yetersiz: 18 	<ul style="list-style-type: none"> • Böyle bir ücret olmamalı:16 • Sakınca yok: 7
Madde 8: Doçentlik dosyası başına verilen 40 günlük değerlendirme süresi	<ul style="list-style-type: none"> • Yeterli:17 • Artırılmalı:5 • Azaltılmalı:0 	<ul style="list-style-type: none"> • Yeterli:17 • Artırılmalı:5 • Azaltılmalı:4

Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Alanında Doçentlik Kriterlerine ve Sürecine İlişkin Görüşler

<p>Madde 9: Doçentlik başvurularında paralı dergilerde yapılan yayınların kullanılması</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Paralı dergilerde yayınlanan çalışmalar başvuru dosyasına kesinlikle konmamalıdır: 2 • Paralı dergilerde yayınlanan çalışmaların doçentlik dosyasında yer almasında herhangi bir sorun yoktur: 1 • Paralı dergilerin indeks bilgisi, etki değeri, kör hakemlik sürecini işe koşma gibi değerleri göz önünde bulundurularak jüri takdirine bırakılmalıdır: 8 • ÜAK, paralı dergilerden hangilerinin şaibeli dergi sayılacağına dair her başvuru döneminde revize edeceği bir liste yayınlamalıdır: 11 	<ul style="list-style-type: none"> • Paralı dergilerde yayınlanan çalışmalar başvuru dosyasına kesinlikle konmamalıdır:4 • Paralı dergilerde yayınlanan çalışmaların doçentlik dosyasında yer almasında herhangi bir sorun yoktur: 1 • Paralı dergilerin indeks bilgisi, etki değeri, kör hakemlik sürecini işe koşma gibi değerleri göz önünde bulundurularak jüri takdirine bırakılmalıdır: 7 • ÜAK, paralı dergilerden hangilerinin şaibeli dergi sayılacağına dair her başvuru döneminde revize edeceği bir liste yayınlamalıdır: 11
<p>Madde 10: Doçentlik başvuru ve dosya inceleme süreçlerinin tümünün elektronik ortamda yürütülmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kolaylaştırıyor:21 • Zorlaştırıyor:1 	<ul style="list-style-type: none"> • Kolaylaştırıyor:23 • Zorlaştırıyor:0
<p>Madde 11.a: Hali hazırda uygulanan ve sözlü sınavın kurumun tercihinin bırakıldığı süreci nasıl değerlendiriyorsunuz?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adil olduğunu düşünüyorum:4 • Sözlü sınava girmek zorunda olan adayların aleyhine olduğunu düşünüyorum:14 • Sözlü sınava girmek zorunda olan adayların lehine olduğunu düşünüyorum:4 	<ul style="list-style-type: none"> • Adil olduğunu düşünüyorum:4 • Sözlü sınava girmek zorunda olan adayların aleyhine olduğunu düşünüyorum:14 • Sözlü sınava girmek zorunda olan adayların lehine olduğunu düşünüyorum:4
<p>Madde 11.b: Doçentlik sınavlarında dosya incelemenin yanı sıra sözlü sınavların uygulanması</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dosya inceleme ve ardından yapılan sözlü sınav sonrası doçent unvanı verilmelidir:18 • Dosya inceleme sonrası sözlü sınavın yapıp yapılmayacağına kadronun verileceği yükseköğretim kurumu karar vermelidir:1 • Dosya inceleme sonrası doçent unvanı verilmelidir. Sözlü sınava gerek yoktur:3 	<ul style="list-style-type: none"> • Dosya inceleme ve ardından yapılan sözlü sınav sonrası doçent unvanı verilmelidir:10 • Dosya inceleme sonrası sözlü sınavın yapıp yapılmayacağına kadronun verileceği yükseköğretim kurumu karar vermelidir:2 • Dosya inceleme sonrası doçent unvanı verilmelidir. Sözlü sınava gerek yoktur:11
<p>Madde 12: Bir adayın doçentlik başvurusu yapabilmesi için doktorasını tamamladıktan sonra geçen süre</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aday, asgari şartları sağladıktan sonra istediği zaman başvuru yapabilmelidir:2 • Aday, asgari şartları sağlamış olsa bile doktorasını bitirmesinin üzerinden belirli bir süre (3 yıl, 5 yıl gibi) geçmiş olmalıdır:20 	<ul style="list-style-type: none"> • Aday, asgari şartları sağladıktan sonra istediği zaman başvuru yapabilmelidir:10 • Aday, asgari şartları sağlamış olsa bile doktorasını bitirmesinin üzerinden belirli bir süre (3 yıl, 5 yıl gibi) geçmiş olmalıdır:13
<p>Madde 13: En az bir tane tek yazarlı yayın yapma</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Evet, SSCI/SCI/SCI-Expanded kapsamındaki dergilerde:10 • Evet, uluslararası alan indekslerinde taranan dergilerde:6 • Evet, ULAKBİM tarafından taranan ulusal hakemli dergilerde:1 • Hayır, gerek yok:5 	<ul style="list-style-type: none"> • Evet, SSCI/SCI/SCI-Expanded kapsamındaki dergilerde:8 • Evet, uluslararası alan indekslerinde taranan dergilerde:8 • Evet, ULAKBİM tarafından taranan ulusal hakemli dergilerde:1 • Hayır, gerek yok:6

Madde 14: Yapılan çalışmaların belirli bir konu/içerik/kuram ile ilgili olması	<ul style="list-style-type: none">• Sakınca yok: 16• Aday alanı temsil edecek şekilde farklı konu/içerik/kuram ile ilgili yayın yapmış olmalıdır:6	<ul style="list-style-type: none">• Sakınca yok: 15• Aday alanı temsil edecek şekilde farklı konu/içerik/kuram ile ilgili yayın yapmış olmalıdır:8
Madde 15: Sadece/çoğunlukla simülasyon çalışması yapma sınırlılık mı?	<ul style="list-style-type: none">• Evet:13• Kararsızım:3• Hayır:6	<ul style="list-style-type: none">• Evet:11• Kararsızım:2• Hayır:10
Madde 16: Sadece/çoğunlukla uygulamalı ya da teorik çalışmalar yürütmüş olma sınırlılık mı?	<ul style="list-style-type: none">• Evet:8• Kararsızım:3• Hayır:11	<ul style="list-style-type: none">• Evet:4• Kararsızım:2• Hayır:17
Madde 17: Adayın bir dönemde girmiş olduğu ders saatinin göz önünde bulundurulması	<ul style="list-style-type: none">• Evet, bulunduruyorum:5• Hayır, bulundurmuyorum: 17	<ul style="list-style-type: none">• Evet, bulundurulmalı:15• Hayır, bulundurulmamalı:8
Madde 18: Özet bildiri ve tam metin bildiriye verilen puanın farklı olması	<ul style="list-style-type: none">• Evet:14• Kararsızım:4• Hayır:4	<ul style="list-style-type: none">• Evet:17• Kararsızım:1• Hayır:5
Madde 19: Yurtdışında yapılan alanın önemli uluslararası kongrelerine katılmış olma zorunlu olmalı mı?	<ul style="list-style-type: none">• Evet:8• Kararsızım:6• Hayır:8	<ul style="list-style-type: none">• Evet:3• Kararsızım:2• Hayır:18
Madde 20: Başarılı bulunmuş bir adaya doçentlik unvanının ne zaman verilmesi gerektiği	<ul style="list-style-type: none">• Başvuru yapılan tarih itibariyle:4• Sonucun açıklandığı tarih itibariyle: 18	<ul style="list-style-type: none">• Başvuru yapılan tarih itibariyle:11• Sonucun açıklandığı tarih itibariyle: 12
Madde 21: Jürilerin ÜAK'ın belirlediği doçentlik kriterlerine ne kadar uygun değerlendirme yaptığını düşünüyorsunuz?	<ul style="list-style-type: none">• (Bu soru sadece doçentlere sorulmuştur.)	<ul style="list-style-type: none">• Tamamen:2• Oldukça:9• Kısmen:8• Çok az:2• Hiç:2

Extended Abstract

Introduction

The associate professorship process is one of the most critical stages in the academic careers of scientists. Therefore, the criteria applied in the associate professorship exam have a key role in raising qualified scientists. In Turkey, the Inter-University Board (original acronym: Üniversiteler Arası Kurul-ÜAK) is responsible for conducting the associate professorship exam and determining the application requirements for this exam. The ÜAK has made updates over the years in the procedures for the associate professorship exam and the criteria to be applied in the application, and has actualized several important changes, most recently in 2015, effective from October 2016. Although there have been some changes in the application dates and numbers for the associate professorship exam after this date, the available conditions are generally the criteria put into practice in 2016. Despite the fact that the existing principles and application requirements for the associate professorship exam have been administered since 2016, it is seen that scientific studies on the subject are quite limited when the literature is reviewed. Essentially, in order to improve the associate professorship process and to eliminate the problems experienced, there is a need for studies in which the principles and application conditions of the associate professorship exam are evaluated by different stakeholders of the process. Because it is thought that such studies can serve as a scientific resource for ÜAK in the future changes to the associate professorship process. From this point of view, this study set out to determine the opinions of the individuals who applied for the associate professorship and entitled to the title of the associate professor in the field of measurement and evaluation in education, and the opinions of the juries evaluating these applications on the process and criteria employed in the applications for associate professorship.

Methodology

This research was carried out on two separate groups, the juries evaluating the applications for associate professorship and the individuals entitled to the title of associate professor. The study data were collected electronically through the questionnaires developed by the researchers. The questionnaires included the items on demographics, the current associate professorship criteria of ÜAK, and various issues other than these criteria. In the questionnaires, the items other than the questions to determine the participants' demographics were arranged in a closed-ended format and these were defined as mandatory to be answered. In addition to the options presented for these items, the "what you want to add" heading was included under each item so that the participants can write their opinions about the criteria, if they have any remarks they want to express. Before the questionnaires were directed to individuals, a list of professors working in the field of Measurement and Evaluation in Education and academics who received the title of associate professor with the criteria after 2016 was created. 22 (65%) of 34 professors and 23 (53%) of 43 associate professors who were sent the questionnaire made come-back. The data were collected in August 2022 and frequency calculations were performed on the quantitative data. Furthermore, the opinions written by the participants in the fields allocated at the bottom of the items were also inspected, but since this part was not mandatory, the collected qualitative data were not subjected to a thematic analysis. Only, the reasons affecting the answers given by the participants who wrote explanations to the items and the additional points they wanted to point out about the subject were shared.

Findings

The research findings were analyzed under two headings. Firstly, the findings related to the ÜAK's current associate professorship criteria were discussed in a comparative manner in the context of professors evaluating applications for associate professorship and individuals who were entitled to the title of associate professor. The results showed that the two groups had similar expectations in many criteria. For example, approximately 50% of both groups said that the criteria of getting at least 20 points from international articles is proper; the remaining 50% stated that this

score should be increased. The rate of professors and associate professors who think that the criteria of publishing an article, excluding letter to the editor, abstract or book criticism, in SSCI, SCI, SCI-Expanded and AHCI indexed journals should be mandatory were determined as 82% and 65%, respectively. While more than half of the associate professors (52%) depicted that the criterion of having at least three publications in national peer-reviewed journals is congruous, approximately 64% of the professors stated that this criterion should be increased. For the criterion of the writing a book/book chapter, both groups conveyed the “not necessarily” opinion and they cited the fact that the book chapters do not undergo a serious inspection as a justification for this opinion. In both groups, most of the participants said that the criterion of getting at least 4 points from citations should be increased; stated that the criterion of getting a maximum of 20 points is appropriate. Due to the inability to open master's and/or doctoral programs especially in universities where there are not enough faculty members, 59% of the professors and 74% of the associate professors stated that being a thesis advisor should not be turned into a mandatory criterion. Regarding the equal division of the score among the authors in publications with multi-authors, half of the professors thought that the criterion is appropriate as it is, while the other half expressed that the ranking of the authors in the publication should be taken into account. While about 22% of associate professors said they proper this criterion, the vast majority (78%) stated that the ranking of the authors in the publication should be taken into account in scoring. The percentage of professors and associate professors who advocate increasing the 55 language score criteria in associate professorship applications is quite high (96% and 83%). It has been emphasized that the existing criterion is not even sufficient to understand the publications in a foreign language and it is meaningless to expect individuals to publish in a foreign language with this score. The both groups were asked the question of “How many points would you give, 1 being the lowest and 10 the highest, for the overall suitability of the current associate professorship criteria?” and the average of the answers given by the professors and associate professors to this item was found to be 5.18 and 6.13, respectively.

When the opinions on the subjects other than the ÜAK criteria were examined, both groups stated at a very high rate that it is not correct for faculty members from the fields other than measurement and evaluation to judge the associate professorship applications of this field. Two groups expressed similar views regarding the use of articles in journals asking publication fees in associate professorship applications. Especially the view of “ÜAK must publish a list that will be revised in each application period regarding which journals requiring publication charge to be considered predatory” was dominant. Regarding the existing process, where the oral exam is left to the preference of the institution, approximately 82% of the professors expressed the opinion of “The title of associate professor should be given after the evaluation of the study file and the oral exam that followed”, while only 14% said “After the evaluation of the study file, the title of associate professor should be given, there is no need for an oral exam”. These ratios were detected as 44% and 48% for associate professors, respectively. In other words, there were apparent differences in the views of the two groups on how the title would be given.

Discussion and Conclusion

According to the research results, both the professors who evaluated the applications for associate professorship and the individuals who entitled to the title of associate professor expressed the opinion that some criteria should be updated while they found some of the current associate professorship criteria to be appropriate. In particular, it is thought that the points where the views of both groups taking part in the process are common should be taken into account by the ÜAK and the specified updates should be made.